

Můj záznam z války
roku 1914 - 1918

Josef Jelínek
.12.1896 - 1972

***Přepisováno z notýsku v Milovicích i doma. Dnes, když to čtu po tolika letech
vidím jak sloh i spisovnost byla velice ubohá.
1952***

1914

Bylo to roku 1914 v sobotu před sv. Annou. Seděl jsem u okna a pozoroval čilý ruch elektrických vozů, které rychle projížděly Husovou třídou na horu i zpět. Z nedalekého hostince zalétaly zvuky hudby a veselý zpěv mladíků, kteří hleděli, aby včas svůj týdenní výdělek zmenšili.

Asi o deváté hodině počali se hromadit hloučky a předčítali cosi bedlivě na nevelikém listě. To upozornilo mne i sešel jsem dolů a přidělil jsem se k jedněm, kteří horlivě rozmlouvali o obsahu listu. Bude válka se Srbskem, naši jim ji vypověděli. V malé chvíli nebylo nic jiného slyšeti, nežli „bude válka“! Bude válka, znělo ze všech stran, ale žádný nedovedl sobě představit jak dlouho, jaké utrpení a jaké svízele a jaký konec nám přinese. Tehdy mně šlo na osmnáctý rok a ani mně nenapadlo zajímat se o válku. Druhý den v neděli již se to všude žloutlo mobilizačními listy. Ti, kterých se to týkalo, smutně předčítali a mezi sebou se radili. V několika dnech opustilo tisíce otců svou rodinu a tisíce synů své rodiče.

Tak uběhlo několik týdnů, zatímco se noviny snažily vypoobnit jak se dále pokračuje. Četl jsem rád a chtivost moje někdy mi našeptávala abych tak mohl tam přijít a uvidět ty klesající řady, uslyšet hlomoz děl a pušek. Netrvalo dlouho a počalo se mluvit, že půjdou k odvodu devatenáctiletí a zakrátko se i splnilo.

1915

Bylo to již v 15 roku v únoru, kdy byly jsme povoláni k prohlídce a zda jsme schopni čelit množícím se nepřítelům. Tehdy nebyl jsem uznán a ani nevím jestli mne to těšilo nebo jsem jen neměl chuť něco tak velikého prodělati. Tehdy opustil jsem Prahu a šel domů. Doma jsem pracoval co se dalo až nadešlo nám teplo a květen ukazoval nám svojí krásu. Bylo to 23. května, dlel jsem právě doma, když vstoupil k nám četník a vyptával se mne na leccos, až si mne zapsal a abych se 25. května dostavil na jejich stanici. Rozkazu toho jsem uposlechl a v

určený čas jsem se dostavil, kdež však jich bylo více. Tam nás vyzvali, chceme-li kdo dobrovolně na práci. K tomu však se žádný neměl, obzvláště mně se to nezamlouvalo, když jsem měl dobré zaměstnání doma. Když se žádný nehlásil, tak si vybrali sami, přičemž na mne nezapomněli. Na některé vzali zřetel, že jsou staří a na jiné zas, že přinesli králíky, máslo, či jiné potřebné věci. Já nedal nic a proto mne uznali za schopného sloužiti pro vlast. Obdržel jsem hned potřebné listiny a odjezd byl určen na 28. května do města Litoměřic. Nyní před tak blízkým odjezdem teprve jsem poznával, že bude tichá a nejistá touha vyplněna. Však brzy vše ve mne vyhaslo a nejrady bych býval zůstal doma, neb jsem již dost slyšel co za účel mám, když patřím pod název „Arbeit abteilung“ (pracovní oddělení)

Brzy uplynuly tři dny, které mne dělily od odjezdu. Byl jsem náležitě vypraven a zvláště chleba mi nescházel, neb jsme to již měli předem připomenuté. Nyní se mi dralo na mysl, že tak mladý jdu vstříc smrti a zmrzačení, avšak jsem hleděl všemožně tyto myšlenky potlačiti a zachovati klid.

Bylo to asi před desátou hodinou 28. května. Stál jsem na peróně **Kácovského nádraží** se svou matkou, která mne doprovázela. Bylo mi velice teskno. Na vše kolem jsem se díval a myslil si - uvidím to ještě? Z mého zamyšlení probudilo mne zapísknutí vlaku, který oznamoval příjezd do stanice. Jak protivně vzhlížela ta černá lokomotiva a v ní ti zřízenci, kteří tak bezstarostně hleděli na čekající pasažéry. Nebylo dlouhého rozmýšlení a počal jsem se loučit naposledy se svou matkou. Potlačoval jsem slzy, které se mi draly do očí a hleděl jsem matku uspokojiti, že se mi bude dobře vézt. Vlak písknul na znamení odjezdu, políbil jsem svou matku, ta mi udělala tři křížky na čele. Další přerušila trubka konduktérova a musil jsem rychle nastoupiti. Ještě jednou podíval jsem se oknem, zatímco vlak byl v pohybu a zamával jsem šátkem a již mi zmizela stanice z očí. Usedl jsem na lavici a přestala mně těšiti krajina, těšil jsem se myšlenkami, že snad přijde doba, kdy budu se šťastně vraceti do své milé domoviny. Za všelikých myšlenek přijel jsem do **Prahy** a pak dále na **Litoměřice**. Tam jsem vystoupil a již se po nás sháněli na nás čekající vojáci. S jedním jsem šel neb mluvil česky, kdežto druhým jsem nerozuměl. Zašli jsme do jedné restaurace, kde jsme již měli připravenou večeři na kterou jsem valně nečekal, protože jsem si myslel, že černá káva není žádná večeře. Asi o desáté hodině nás zavedli do sálu, kde jsme měli přenocovat. Mnoho jsem se na spaní netěšil, neb se mi nezdálo býti velkým pohodlím ležeti na rozhozené slámě. Ráno jsem byl dříve vzhůru než doma a hned jsem se odebral do zahrady na čerstvý vzduch, neb se mi zdálo, že v sále jest jako před bouřkou. Dopoledne uplynulo bez všeho předcítání a až odpoledne nás volali k prohlídce. Prohlídka netrvala dlouho a hned jsem musil s ostatními složiti přísahu, že budeme na suchu, ve vodě, ve vzduchu věrně sloužiti císaři a vlasti. Bylo to dlouhé, ale nezdálo se mi, že bych byl dojatý tak slíbenou přísahou.

Po přísaze jsme opustili **Litoměřice** a přišli jsme do menší vesnice **Trnovan**. Tam jsme dostali nocleh v panské stodole, ale ač panská byla přeci se mi to u ní nelíbilo. Zde nám nastala túra, musili jsme cvičiti, což pro nás Čechy nebylo lehké, neb šlo vše po německu. S pomocí pánů vyšších nám vštípily tu slabou execírku a připravovali nás na pole slávy. To uznání, že jsme připraveni dostali jsme 1. července a byli jsme jako marškompanie. Při marškompanii uplynulo 14 dnů a již jsme byli připravováni na den 16. července, kdy měli jsme opustiti zemi Českou. Ač jsme byli na poněmčeném území přeci jsme se cítili více šťastnými v Čechách než tam, kam jsme dosud nikdo z nás nedovedl nahlédnout.

Nadešel očekávaný čas odjezdu, jak se musím přiznati, že jsem se na den odjezdu těšil aniž bych věděl proč. Ve tři hodiny odpoledne jsme vyjeli z **Litoměřic**. Byl jsem celý nadšený, když kolemjdoucí mávali nám kapesníky na rozloučenou. Za stálého zpěvu dojeli jsme až do **Prahy**. Stranou na Františkově nádraží zůstaly jsme státi delší dobu, kdež jsem obdrželi další černou kávu. Chvilí odjezdu jsem zaspal. Druhý den ráno již jsme opustili Čechy a vnikli jsme do Rakous. Zde mi jízdu krátili romantické kraje, které rychle se

vzdalovaly z dohledu. Takto jsme jeli tři dny a tři noci až čtvrtý den jsme vystoupili v městě **Gronavi**. Zde nebyl náš pobyt dlouhý a nastoupili jsme další cestu pochodem. Cesta tato byla velice únavná, neb jsme zlézali ohromné hory po nepohodlných stezkách. Tento pochod jsme nastoupili ráno podle slunce a pozoroval jsem jeho stín po zemi, že se již bude chýliti k večeru, avšak žádný rozkaz dosud nepřicházel by jsme obědvali a neb k dalšímu odpočinku se připravili. Pokaždé, když se mi již zdálo, že jest hora se svou výší u konce se stezka opět před zraky objevila příšerná výška.

Konečně, když se již pěkně stmívalo vystoupili jsme na konečné místo hory, Zde jsme měli přenocovati. V první chvíli jsem se spaním nezabýval, bylo mne milé, že si mohu řádně odpočinout. Také jsem přehlídl ležící zde dosud sníh, který v první chvíli mi působil pěkný chládek, ale pak mne počalo mraziti. Nyní se mi zase otevíraly oči, že byla panská stodola pravým pokojem proti takovému to přírodnímu spánku. Noc tu jsem více probděl a byl jsem rád, když časně jsme nastoupili další cestu. Asi k polednímu došli jsme na úpatí hory kde jsme měli odpočinek a zároveň za dva dny poprvé oběd, o snídaních a večerech žádný nemluvil, snad to tak muselo být. Zde již odpočívali ranění, kteří se vraceli nazpátek. Jak jsem jim záviděl, že mají věc odbytou, aspoň kdybych tak mohl vědět, zda mne i takové štěstí potká. Může se říci, že jest to neštěstí, ale žádnému nebylo snad toho líto, neb věděl, že na čas a nebo na vždy jest uchráněn před chtivostí nepřátelských zbraní.

Po tříhodinovém odpočinku jsme postupovali dále. Až po hodině jsme se opět zastavily a uložili jsme se pohodlně po kraji silnice. Tento odpočinek trval až dokud se nesetmělo a pak nás ponaučovali páni důstojníci, že nesmíme kouřit a vůbec jíti bez všelikého hluku. Tímto ponaučením jsme dostaly mnozí dosti strachu, každou chvíli jsem čekal zdali nevyskočí někdo z roští s puškou proti nám namířenou. Avšak nestalo se tak, žádný nás nepřepadl, snad věděli, že máme strachu dost.

Za svítání došli jsme do jakési úžlabiny a tou vedla úzká cestička, kdež jsme museli jíti po jednom. Tuto úžlabinu tvořili spojující se dva kopce, tak jsme mohli i za dne vzhůru stoupati aniž by nás nepřítel pozoroval. Cesta byla namáhavá, takže slabší podlehli a zůstali ležeti. Odpoledne o třetí hodině dospěli jsme konečně na místo.

Za příbytek jsme měli boudy poházené větvemi od stromů, kteréž nás nikterak nechránily proti dešti neb proti zimě. Bylo to spíše proti nepříteli aby nás aeroplánu nespátlil. Tento den jsme se do nich pohodlně uložili a spaní bylo taky dobré, k tomu nám dopomohla unavenost z pochodu.

24. července

Jsme šli pracovat na cestu. Práce nebyla lehká, ve skále kopati nad mnohými stržemi, že jsme museli býti i mnohdy uvázáni aby nedošlo aspoň tak k častým neštěstím. Proto ale byl jsem dosti spokojeným, neb neslyšeli jsme mnoho střeleti, až na konci toho samého kopce byli zakopáni naše postavení. Nepracovali jsme dlouho, když počalo se mračiti a ne v dlouhé době na to pořádně přšeti. V první chvíli mne to ani nezaleklo, snad jsem si myslel, že půjdeme domů. Ale přšlo čím dál prudčeji ač nemohl jsem říci, že bych měl někde kousek místa suchého. Bylo již dosti dlouho odpoledne, když nám byl dán rozkaz jíti domu. Každý jsme s radostí spěchal až naši radost pokazily boudy do kterých teklo jak venku pod stromy. Musel jsem se podati a pěkně usednout v milém příbytku. Štěstí se na nás však také usmálo, neb mohli jsme vyjít ven, kde již tolik nepřšlo jako v boudách. Když přestalo načisto tak jsme šli k obědu. Kuchyň byla ale mnohem níže pod námi, neb nemohli jí tak blízko k nepříteli dáti by nás neprozradil kouř. Dolů jsme šli asi půl hodiny než dospěli jsme na místo. Však nás nečekalo žádné potěšení. Kuchaři počali se pokoušeti rozdělati oheň, který byl deštěm uhašený. Posadili jsme se po skále a čekali až dovaří oběd. Z čekání toho nás vysvobodil nový

vydatný deštík a husté mraky nám vysvětlily, že dneska s jídlem nebude nic. Neradi nastoupili jsme zpáteční cestu. Zpátky do příbytků trvala cesta dosti dlouho, takže přišli jsme do našich pokojů skorem za tmy. Zatím déšť stále více zesiloval a počalo hřmět. Nyní byla noc, noc která nám měla poskytnouti odpočinku. Darma jsem přemýšlel, kterak bych se mohl uložit a spát. Konečně jsem usedl na ruksak a promočenou dekou jsem se zabalil a tak v sedě jsem chtěl usnout, to bylo ale nemožné, neb hřmění a blesky svou špatnou ukolébavkou nám to nedovolili. K tomu ještě přidala se zima, která přišla z napadlých krup. To ovšem za takových slastí nám byla noc věčností. Chvílemi jsem stál, chvílemi chodil, ale více než jak tři kroky jsem chodit nemohl, neb byli jsme přilepeni na skále a po tmě procházka by bývala osudnou. Po dlouhých a nekonečných hodinách nastávalo rozednění. Ač přšelo ještě stále, přeci jsme každý s radostí očekávali denního světla. O desáté hodině přestalo úplně pršet a v nedlouhé době vysvitlo sluníčko. Jak bylo veselo za jeho svitu. Hned rozložil jsem svoje věci aby mi vyschly a zatím při vzpomínkách na domov, zaznamenal tuto trampotu, která zdála se mi tak hroznou a byla to jedna noc a snad nenapadlo mne, že jich přijde více.

27. července

Opět jsme pracovali na skále. Od posledního špatného počasí uplynuly asi tři dny za kterých jsme zapomínali na špatnou minulost.

29. července

Pokračovali jsme dále s únavnou a nebezpečnou prací. Již se nám stali dva případy neštěstí. Jednomu přerazil letící kámen nohu, který byl neopatrností výše pracujících kamarádů schozen. S druhým strhl se kus podkované skály, což mělo osudnější následek, neb letící kameny jej roztloukly k nepoznání, čemuž v krátké době podlehl.

30. července

Třicátý den nepozdravilo nás sluníčko a zachmuřená obloha strašila, že sešle nám koupel, snad jsme jí potřebovali, neb jsme se málo myli. Obavy tyto nebyly planými. O deváté hodině počalo pršet ne však prudce, ale odpoledne již jsme mohli každý pocítit, že to padá přec jen mokrá. Takto zamyšlen pracoval jsem dále, ne však mnoho, ale jen aby ty popoháněcí nemuseli v dešti otevírat ústa, aby netáhl ještě ke všemu průvan. Z práce mne pojednou vyrušilo něco divného, posud neslyšitelného a na to vzápětí rána nedaleko a všeliké hvízdnutí položilo mne na zem aniž bych hledal vyschlejšího místa. Nyní nemyslel jsem na déšť a zimu. Ty šrapnely svým čarovným sykotem rozproudily mou krev a bližší dopad jejich mně ji zarážel. Proč jsem se tak bál, proč krčil jsem se za kameny ani nevím, vždyť jsem nic neviděl a přeci postačilo slyšení aby ve mně vzbudilo hrůzu. Po každé ráně čekal jsem, že pocítím kus toho železa v některém údě. V takových těžkých chvílích jsme museli přestát asi dvě hodiny. Připadalo mi, že jest to jako když jsem četl knížku o indiánech, jak u kůlu mučili zastřelováním šípů okolo hlavy a úmyslně netrefovali. Podobně bylo u nás, mnohá střela byla bližší, jiná dále a kusy železa často zaryly se vedle některého do skály, ale netrefily žádného. Po utišení střelbě bylo mi volno jak by již svítilo sluníčko, ač přšelo, stále přeci jsem si myslel

jen když se nestřelí. Tentokrát nedostalo se nám oběda, že hlad jsme měl každý to věřili jsme rád jeden druhému.

1. srpna

Jest neděle. Zamyšlen sedím na kameni a moje myšlenky jsou doma. Jaká bývala doma neděle - umytý, čistý, ubíral jsem se do kostela a zde nebyti dešťů jsem vodu nespátřil. Jak toužebně si přeji abych aspoň ještě jednou jedenkrát mohl doma neděli užívat a zdá se mi nemožné a čím je to nemožnější, tím větší touha budí se ve mně a skoro žaluje mi, když nemáš naději proč trpíš, proč schováváš se před smrtí? A zase jest to vzpomínka na své milé, která vyhrává a poroučí. že se musím schovati a čekati jak a jaká cesta utrpení jest pro mne souzena. Nikdy nebylo mne tak smutno jako právě tuto neděli, snad mně to bylo líto, že musím bez milosti čekat až přijde náhoda která by učinila konec, ale i na ten jest tak těžko vzpomínat, zde a bez slitování vzdálen od domova. Ne, takový konec nechci, budu dále trpěti, však nic věčně netrvá.

Bylo již odpoledne, když jsem při takových myšlenkách usnul a probudili mne kamarádi až k večeri. Této neděle uléhal jsem pokojně, boudy byly vyschlé a po několika špatných nocí spánku jsem se těšil na spaní.

12. srpna

Nyní zanedbal jsem několik dnů svůj deník, neb jsme neúnavně od tmy do tmy museli pracovati. Pracujeme právě na příkré skále asi v půli vysokého kopce pod názvem **Javorčik (Javorščik)**. Dolů jest krásný rozhled. Úzká silnice vedle níž jako stříbrná nitka protéká řeka **Soča neb Isonzo**.

Právě tyto dny jsme neustále znepokojováni nepřátelskou palbou. Píši právě za poledne, když popřána nám jest hodina odpočinku. Sedl jsem si pod velký kámen, za kterým se cítím bezpečný před stálými granáty, které přelétávají přes naše hlavy a dole v údolí konají svou hroznou povinnost. Nebezpečí zde není zrovna tak veliké, neb jsme v půli srázného vrchu a střeleno na nás jest z druhé strany, což poskytuje nám výhody. Ať jsou některé střely tak nízko mířeny, že sráží větve stromů, můžu říci spíše keřů, neb zde na skále velkého vzrůstu nemají, přec rozpadají se dole v hloubce, kde jsou pro nás neškodné.

Odpoledne nepracovali jsme dlouho, když nastala velká vichřice, která nám přinesla déšť a kroupy. K večeru, když jsme šli domů byli jsme na kůži promoklí a nyní ta bídná cesta. Vítr dorážel na nás s divou prudkostí a do očí metal déšť tak, že každou chvíli musil jsem zůstatí stát, aby mne nesrazil ze srázné skály dolů. Za obět však přeci přišlo několik čepic. Znaveni přišli jsme do našeho domova. Kuchyň byla zase zalitá tak bez večere sedl jsem si pod strom, zabalil do deky a zamyslel jsem se na teplou moji světličku doma. Jaké to bylo krásné v zimě, za nepohody seděti v teple a čísti knížku o nějakých těžkých osudech lidí. Jak jsem vždy každého litoval a nepomyslel jsem nikdy, až přijde tak i na mne osud, který zkusí, zdaž jej budu uměti pokojně snášeti. Snad jsem jej nesnášel nikdy rád, neb jsem si myslil, pro koho vlastně? A nikdy mi nepřišlo na mysl pro tebe chci a budu trpěti. Že trpím a zkouším věděl jsem, ale při myšlence, že jsem teprve začal bylo mi nevolno a zase jsem si myslil a co by mohlo ještě více přijíti?

15. srpna

Jest zase neděle, odpočinku. Jaký však zde máme odpočinek po uplynulých čtyřech dnech ve stálé nepohodě a za stálého čekání na smrt vycházíme opět i v této neděli za terč našich nepřátelům a za robotné otroky našim popoháněčům. Abych nezapomněl nikdy na jednoho takového zapíši si jej jménem - Josef Mrázek. Býval někdy od 18 let na vojně u hudby a pak za to v Litoměřicích dělal nějakého písaře u soudu. Svoji hodnost dovršil jako šikovatel a že byl někdy Čechem a nyní se naučil německy to nechával na sobě mnoho znáti a nám Čechům často dovolil si říci ty český pse. Právě zase tuto neděli byl jaksi na Čechy rozladěn a po německu nadával Čechům a vybral jim nejlepší práci. Co slzí v našich myslích by vyteklo, co modliteb by se vzneslo, kdyby nahlédnouti k nám do dále mohli a spatřiti tu nepravost, která jest prováděna každou hodinou i minutou od čechoněmců.

18. srpna

Den tento utkví mi hluboko v paměti. V 10 hodin dopoledne přišel rozkaz rychle odtáhnouti. Právě příčiny jsem nevěděli ač jsme si jí domýšleli, neb se zdálo, že střelba každou chvíli se blíží a kulky s kvérů vesele pohvizdovali nám kolem hlav, což dříve nebylo. Kam nás osud nese jsme nevěděli, ale nevšímalí jsme si ničeho. Hlavně nás těšilo, že se vzdalujeme od nepřítelů. Asi po dvouhodinovém pochodu se přední oddíly zastavily, proč jsem nevěděl, ale zase již začali přede mnou popocházeti ač přišli jsme na prvé, kteří byli již v plné práci. Chvatné rozkazy cizích důstojníků a běhání koní i cizího vojska od jiných kompanií zde bylo dosti. Toho všeho jsem si nevšímal, až se mi otevřely oči nad jedním bosenským důstojníkem, který s revolverem v ruce popoháněl ku práci. Rozestaveni jsme byli jeden od druhého asi šest kroků a každý měl na této délce asi 2 metry v šířce uspořádati jakousi cestu. Granáty a šrapnely povzbuzovaly nás k vytrvalosti. Konečně se setmělo. Čekali jsme, že přijde za námi kuchyň, ale marně. Rozkaz byl dán, že každý má zůstatí spáti tam, kde pracoval. Ráno zas pokračovali jsme bez snídaně v kvapné práci. V deset hodin byli jsme hotovi a již jak se zdálo bylo na čase, neb čekali již koně s nákladem munice, aby mohli dodatí atalerii, která byla již bez ní celý minulý den. Staré cesty byly uzavřeny nepřátelským ohněm na všech stranách.

Nyní nastoupili jsme pochod lesem. Byla to špatná útěcha pro hladovějící, když jim řekli, že kuchyň byla poslána napřed a že nevědí kam se odstěhovali. Bloudili jsme takto až do odpoledne a tam v jednom dolíku v pěkném deklunku spatřili jsme naše pány kuchaře. Však jak nás oklamali. když oznamovali nám, že nemají žádnou vodu. Hned ustoupil jsem do zadu, aby nevybrali mne hledati vodu. Kvůli vodě přešel mne veškerý hlad. Někteří přeci byli jen tak šťastni, že ušli tomu, ale litoval jsem těch, kteří musí utmácení jíti kolik hodin pro vodu. Ulehl jsem a pokorně jsem hleděl usnouti, neboť navracení s vodou nebylo tak krátké. A již bylo notně šero tak jsme museli i tento den si menáž odpustiti.

Ráno vstal jsem s chutí, že budeme mít co jíst avšak jak jsem se přepočítal. Ti, kteří šli pro vodu se dosud ještě nevrátili. Tak jsme museli zase bez dalšího rozmyšlení jíti dělat. Věčností zdála se mi býti každá hodina a když dočkaly jsme se poledne a pomýšleli na jídlo opět jsme byli zklamáni.

Nadešla pátá hodina odpolední a navraceli jsme se z práce. Vyšedše na pokraj úžlabiny dychtivě rozhlížely se naše zraky dolů a jako jeden hlas si každý oddechl s pronesením slova „vaří“. Opravdu vařili, ale vodu do které dali čaj a nyní nám hladovým byl rozdělen. S velkou netrpělivostí jsem očekával kdy přijde řada na mně. Konečně jsem obdržel očekávaný pokrm. Byl to čaj bez cukru. Napil jsem se, ale nemohl jsem jej pozřítí neb byl již můj žaludek velice zesláblý. Zbytek vyplivl jsem na zem, což se opakovalo po každém okusení. Po této večeři ulehl jsem pod stromy. Nalezl jsem si menší úžlabinu, kde nemohl

mne znepokojovali vítr. Probudil jsem se a udivené oči zjistily, že byla dosud tma. Ležel jsem ve vodě. Chci povstati, ale necítil jsem mám-li nohy. Přesvědčoval jsem se a ohmatával je a nahmatal jsem kroupy. S velkou námahou jsem se dostal z louže a nyní teprve pocítil jsem zimu. Však nebylo tu žádné pomoci než vydržeti až do rána. Počal jsem křísiti nohy, dělal jsem s nimi v sedě malý tělocvik. Jak dlouho jsem ležel ve vodě a v kroupách jsem nevěděl, bylť můj spánek silný jak jsem byl vysílen.

Toho rána nedostali jsme opět žádné snídaně, ale dělat jsme také nešli. Nadešlo poledne kdy měli jsme již dostati oběd. A opravdu jsme jej dostali a to z kukuřičné mouky kaši, polévku nevařili neměli prý z čeho. Na to co jsme nejvíce očekávali stále nepřicházelo - byl to chléb, který by býval byl každému nejmilejší.

21. srpna

Za stálých nepohod dešťových musíme neúnavně pracovati deklunky pro pěší vojsko a atalerii. Musíme míti velice na spěch, neb se pracuje za dne v nepřátelské palbě, nehledí se ničeho co padá denně lidských životů.

7. října

Již jest tomu přes měsíc co nemohl jsem ani nebyl schopen zapsati svůj malý záznam. Že by bylo zbytečné namáhati se vypočtením sedmé ofenzívy italské to vím, že nejsem podobného schopen. Nezapomenu nikdy na chvíle, kdy obletovali nás 28 centimetrové italské granáty, mezi ně mísilo se sta jiných, menších.

Tento měsíc zdál se mně býti peklem, neb ve dne i v noci byl vzduch samý dým a oheň, prosycený explozemi střel. A nyní za přestálých hrůz přišla pro dosud žijící chvíle radostná. Byli jsme vystřídáni jinou kompanií. Z 260 vracelo se nás pouze 72. Lito mně bylo těch, které jsem obzvláště znal, že nedočkali se také této radosti jíti z dosahu nepřátelského. Necht' jest jim lehké odpočívání věčného spánku na kopci **Golobe planina (Dr. Franca Goloba)** a nezapomenu nikdy slov z písně námi složené: *Na vysokých horách mezi skalami, tam naši kamarádi odpočívají*“.

Přišli jsme do údolí, kdež nám byl za pobyt určen ovčinec, jak zdálo se mi krásným a pohodlným ležeti pod střechou a nic nedbali jsme žádný, že je to bývalý chlév. Jaká by musela teprve býti radost přijeti rovnou do teplé světnice a ulehnutí čistý, zbaven těch malých zvířátek do postele.

Nyní počínáme zase znovu žíti a jiskřička naděje, že spatříme ještě svoje milé, počíná se jasniti. Nyní vidíme jeden v druhém člověka, který se umí i smáti a žertovati. Bylo to vše jak zakletý hrad a nyní osvobozen z kletby počíná se vše pohybovati k novému životu.

Nyní chci teprve žíti dále a vzpomínati na uplynulé utrpení jako na školu, která mi byla dána do dalšího běhu mého života. Kéž jest mé přání jednou skutkem a uplynulé utrpení necht' jest poučením pro konání dobrého.

1916

28. května

Den tento uvádí na trudnou vzpomínku. Jest tomu rok co opustil jsem svoji rodnou domovinu. Nevede se mi nyní špatně. Krutá zima minula ve které nebylo možno psátí a zní smutná historie, kterou nemám podrobně zaznamenánu.

Jedna z nejhroších obtíží pro vojsko jsou sněhové laviny. Krásné jest podívání i hrůzné řítí-li se dolů. Díváme-li se z povzdálí vypadá to jak vodopád a mnohý, který by neměl zkušenost zajisté by nevěřil, že jsou to sněhové koule. Hukot jejich jest daleko slyšitelný a běda co postaví se v cestu. Zanechaly nám zde památku podobné dvě laviny, zasypany naše kamarády a nyní stojí na tom místě hřbitov. Také jinou památku zanechaly nám a to byly mozoly, které jsme si utvořili při jejich odstraňování ze silnice. Tu muselo se neúnavně pracovati za dne i za noci aby nebyla přerušena doprava pro přední postavení. Ač zkusili jsme přeci dosti, zdá se mi, že to byly přeci jen zlaté časy a jen proto, že spali jsme pod střechou a nečekali jsme neustále na smrt, neboť byliť jsme vzdáleni z dosahu nepřátelského.

24. července

Bylo to poprvé kdy cítil jsem se šťastným ba nejšťastnějším v celém svém životě. Měl jsem dostati čtrnáctidenní dovolenou. Co strachu jsem pomněl by poslední snad nepřišla zpráva, že dovolené jsou zastaveny, což by nebylo nic zvláštního. Již druhý den jsem měl nastoupiti cestu. Jak dlouhá se mi zdála noc ani spátí jsem nemohl a duchem svým bloudil jsem po rodné krajině mojí. S velkou netrpělivostí jsem se dočkal prvního ranního červánku dne 25. července.

Přišla devátá hodina dopolední. Již měli jsme dovolené stvrzení v rukou a s chutí nastoupili jsme cestu. Pochod ten nebyl pohodlným, neb jsme dvaasedmdesát km vzdáleni od stanice. O jedenácté hodině dorazili jsme našeho cíle. Právě přišli jsme včas. Nasedli jsme ihned do vlaku, jež nás dopravil do méně vzdáleného města **Tarvizu (Tarvisio)**. Jeli jsme asi půl hodiny, když průvodčí vlaku nám oznamoval, že se zhasnou světla, by jsme si každý hleděl své věci připraviti v případě vystoupení. Příčina toho byla, by nepřítel nezpozoroval světla a nemohl vlak ostřelovati. Nyní teprve pochopil jsem v jakém jsme nebezpečí, že jsme sevřeni v půl kruh od svých nepřátel. Mysleliť jsme již každý, že naše nebezpečí při tak dlouhém pochodu minulo. Nikdy jsem se nebál o svůj život tak jako právě nyní. Při pomyšlení, že v poslední chvíli své radosti bych mohl najíti smrt nebylo mi nijak volno. Seděl jsem nepohnutě a čekal svůj osud. Již jeli jsme takto půl hodiny v napětí co se stane. Nestalo se ničeho a šťastně zastavil vlak v zmíněné již stanici. Oddechнули jsme si každý - nebezpečí minulo. Ráno o půl sedmé jel další vlak na **Solnohradsko (Salzburg)** a **Linec (Linz)**. Druhé noci již nás pozdravily kraje české.

V šest hodin ráno přesedl jsem v **Benešově** a s veselou myslí blížil jsem se ku svému rodišti. Ve dvou hodinách jsem již jsem se blížil ku své dědině. Srdce mi prudčeji bušilo při vstoupení na dvůr. Nebyl však právě žádný doma. Nečekal jsem dlouho a již tu byla matka z trávy a nastalo dojemné veselé uvítání. Přišlo krásných čtrnácte dnů, které uplynuly takřka rychlostí blesku a již jest tu onen nešťastný pátek jedenáctého srpna. Den ve kterém mám zanechati svoje milé v dalším trapném očekávání na budoucí snad návrat. Loučení toto bylo již horší, neb věděl jsem již vše co dříve jsem si jen maloval v duchu. Zase jako poprvé očekával jsem na nádraží se svou matkou příjezd vlaku. Se slzami v očích ba snad i na tvářích opustil jsem matku a nastoupil cestu do vozu.

Ze zamyšlení do kterého byl jsem pohroužen mne vzbudilo prudké písknutí lokomotivy. Vyhlídl jsem oknem a tu uviděl jsem starší ženu podle kolejí ležeti, byla odhozena strojem snad když přecházela koleje, neb to bylo na pokraji Šternberské stanice. Nyní teprve se ve mně počaly zmocňovati myšlenky, které jsem stále hleděl zapuditi a i

pověra které jsme nevěřil, zdála se mi pravdivou, že vyjel jsem v nešťastný den a to že bude pro mne míti špatné následky. Vypustil jsem však z mysli po delší době onen případ a zvláště když přibližoval jsem se ku frontě.

15. srpen

Jest noc. Nesu kozu dřevěnou však, která jest propletená pichlavým drátem. Tyto překážky máme dopraviti před naše první linie. Něco podobného bylo velice nebezpečné, neb nemohli jsme jíti zákopem, ale museli jsme jíti po povrchu země. Každá minuta ta byla nám hodinou v podobné zábavě. Často museli jsme rychle ulehnutí na zemi, což se dělo bez velikého rozmyšlení, když bylo vystřeleno světlo. Kulky vesele nám pohvizdovaly do zdoluhavého pochodu. Štěstí přálo nám všem a šťastně jsme se vrátili do bezpečí.

31. srpna

Příšerná noc na jednatřicátého srpna. Toho dne přišel rozkaz, že musí veškerí lidé od našeho oddělení nésti překážky na kopec zvaný **Rombon**. Jméno tohoto kopce bylo daleko známo pro svoji výšku a neschůdné cesty. Byla to pouhá skála v níž by trvalo celá léta, než by se na ní mohly nějaké lepší stezky upravit. Znali jsme každý dobře tyto vlastnosti a proto necítili jsme se žádný býti potěšen podobnou vycházkou, kteráž musila býti v noci provedena. Den jest však jasný, proto pomýšlíme, že i noc nebude velice tmavou a umožní nám nebezpečné slézání kopce. Z našeho ležení vyšli jsme o sedmé hodině večer. Bylo nás asi ke stu a někteří přeci vyvázli z této vycházky.

Asi o půl deváté hodině dorazily jsme do vesnice zvané **Korytnica**. Ovšem vesnice to byla kdysi, ale nyní nebylo tam jediné zdi, která by nebyla stižena střelbou a rozervaná od granátů. Tam jsme odpočívali a zároveň čekali až se všichni sejdeme, neb jsme museli jíti a mezi sebou udržovati vzdálenost sto kroků. Zde bylo větší nebezpečí, ale nastávající tma nám dovolila abychom šli více pohromadě. Zatímco jsme očekávali úplné setmění, oznamovala se nám bouře. Čím déle tím více rozevírala se obloha a hluboké hřmění potvrzovalo, že bouře bude prudká. Tma, kterou jsme očekávali přišla záhy a byla tak veliká, že nebylo možno rozeznati na několik kroků do předu své kamarády. V ne dlouhé době na to počaly padati veliké krůpěje, jež doprovázel prudký vítr. Šel jsem jako slepý. Blesk stíhal blesk. K tomu jsme šli proti větru jenž nám nemilosrdně vháněl celé spousty krůpějí i krup v oči i tvář.

Takto pomalu postupovali jsme po úzké silnici a při zablesknutí narovnali jsme se vždy do jejího středu. Již jsme byli vzdáleni asi čtvrt hodiny od zmíněné vesnice, kdež byla větší rovina. Silnice zde byla obehnána nepravými stromy a křovinami, aby nepřítel nemohl pozorovati silnici. Právě zde dovršovala bouře svou zuřivost. Blesk stíhal blesk a rachot hromu byl provázen ne již větrem, ale prudkou vichřicí. Stěží postupovali jsme krok za krokem proti rozbouřeným žvlům. Každá krůpěj promočila nás hnána prudkým větrem až na kůži. Tu jakoby na povel zalekla vichřice s takovou prudkostí, že mnohý byl povalen na zem a v témže okamžiku bylo povaleno na silnici nepravý stromový. Další cesta byla nemožná. Mezi to míchaly se trény, pro které bylo mnohem hůře, neboť měly zastavenou celou silnici a koně byli zdivočelí. Vyšli jsme na silnici, kde jsme mohli býti lehce pošlapáni od koní. Usedl jsem, vlastně jen skrčil po větru nechav se nemilosrdně bičovati do zad krůpějemi mezi něž se mísily kroupy. Voda ze mně stékala potůčkem. Při zablesknutí zdála se celá rovina, že jest zalita vodou. Vše připadalo mi tak jako by bouře tato, chtěla smést veškerá ta vražedná místa i s jejich vražditeli z povrchu zemského. I v této hrozné bouři, kterých jsem již zažil dosti a přece nepamatoval jsem podobných, bylo slyšetí výstřely jednotlivých hlídek, které nesměly se nechati jí uchvátiti a zanechati svou velkou zodpovědnou službu a své staré kamarády, kteří

jsouce služby zbaveni odpočívají. Po půl hodině ochabla vichřice. Tu pozvedali jsme se ze svých míst, aby jsme byli poslušni dalších rozkazů. Kde však vězeli naši představení? Čekáme pět, deset minut a žádný nepřicházel. Přední přicházeli zpátky myslíce, že se něco přihodilo a zadní zase chodili se ptáti do předu není-li tam nikoho a proč se nejde dále. Nebylo dlouhého přemýšlení a nechali jsme překážky překážkami a udělali jsme pěkně vojenský obrat čelem vzad a již jsme uháněli zpáteční cestou do našich bud. Trestání jsme za to nebyli, neb nebylo žalobce a také ne soudce a praví žalobci měli hlavní vinu. Za to byl náš trest odbyt, když jsme museli tak rozmoklí jíti celé dvě hodiny za stálého větru a deště, který nebyl již tak prudký.

10. září

Slunce již před hodinou zatáhlo za sebou svoje zlaté paprsky a tma vtírala se do údolí jímž protéká řeka **Soča**. Podle této řeky vine se silnice. Po této silnici ubíral jsem se takřka sám, neb nebyla dosud úplná tma. Přes rameno nesl jsem mimo kvěru ještě lopatu. Za účel měl jsem prohlédnouti silnici není-li někde rozstřílená, neb přes den byla vzata pod nepřátelský oheň. Délku hlídky jsem měl určenu asi na tři hodiny kdy jsem se měl hlásit, což bylo mně potvrzeno abych nemohl se někde místo prohlídky prospati.

Již jsem šel asi půl hodiny, mezitím přišel jsem na dvě menší jámy v silnici. Ty jsem zaházel aby mohly později jedoucí vozy a auta pohodlně jeti. Zdálo se býti ticho, jen chvílemi přervána byla tichost výstřelem kvěru, což bylo slabě slyšeti. Do toho klidu mísil se hukot řeky, který se v některých místech oživoval, přišly-li proudy v užší řečiště, neb vrcholili se nížeji a rozrážely se o strmící skaliska. Zvedl jsem hlavu od svého pátrání po silnici a spatřil jsem, že jsem již u bývalého hostince, kterému jsme říkali „Nemá nic“. Neb někdo připsal tato slova na tabuli, která dosud celá visela na stěně. Zde nyní pobídl jsem své nohy a sluchem hleděl jsem proniknouti hučící řeku a zachytiti jiné mým uším dobře známé znamení. Místo kde jsem se nyní nalézal muselo i neznámého přesvědčiti o opatrnosti, neb rozhlédl-li se, mohl viděti a napočítati sta kusů železa, které se válely po příkopě.

Již jsem byl asi deset minut vzdálen od zmíněného domu, když pojednou zarazila se ve mně krev a škrbnutí v celém těle mnou projelo. Rychlostí vteřiny ležel jsem v příkopě. Myslím, že by bývalo pozdě, kdybych se byl nalézal v zátočině silnice, která byla asi padesát kroků přede mnou, neboť v téže chvíli se na ni již sypaly kusy střepin a zarývali se a nebo se odrážely od kamenů. Dostí zaleknut nepromeškal jsem ničeho a ubíhal jsem ku předu, neboť jsem věděl, že nebude dlouho trvat a přiletí druhá i více mušek. Doběhl jsem asi toho místa, kde prvá střela asi dopadla a ukryl jsem se zase za břeh. Jak jsem předvídal stalo se. Další střela zalétla zase tímto směrem, ale mnohem dále od místa prvního. Opět jsem byl však vyrušen. Na konci silničního ohybu seděl starší voják a s čela řinula se mu krev. Sestoupil jsem k němu a ptal jsem se ho, ne však mnoho neb byl Němec. Myslel jsem, že jest raněn pouze do hlavy, ale teprve nyní když zase jsme se znovu přimáčkli na zem před bzukotem střely, všiml jsem si, že i z nohy krvácí. Pomohl jsem mu za zátočinu, kdež již bylo bez nebezpečí, neb kopec který silnice obtáčela nedopustil by střelby na silnici dopadaly. Zde pomohl jsem mu nohu ovázati a pak spěchal jsem dále abych mohl to oznámiti na obvaziště, blízko kterého směřovala moje cesta. Další občůzka minula bez všeliké závadnější věci.

15. září

Opět oživovalo pole válečné. Šest italských zajatců prozradilo nám, že chystají nepřátelé velkou ofenzívu a to v nejbližších dnech. Nastala pro nás práce. Příprav před ofenzívou bývá dosti a ani zde nyní nescházelo podobného rozruchu. připraveni jsme byli k ústupu i postupu.

16. září

Ráno o desáté hodině počali ostřelovat italští dělostřelci naše postavení. Naši ovšem nezůstali jim nic dlužni, ba zdálo se, že chtějí odpláceti hned s úroky. Již byl večer, ale střelba neustávala, ba v některých chvílích nabývala strašné prudkosti. Místa kde hlavně atalerie se nalézala byly zastřeny úplně kouřem. Byli jsme rádi, že nemáme dosud určitých rozkazů a nemusíme vycházeti, ač i zde nás obě děla poblíž stojící znepokojovala a mohli jsme očekávat každou chvíli, že může špatně mířená střela pro atalerii zasáhnout i nás. Přes veškeré nebezpečí, zde bylo nám milejší, neb jsme si to počítali za náš domov a dosti neradi jsme vycházeli na silnice na kterých přeci jen nebylo v podobných chvílích veselo.

Večer před ulehnutím dostali jsme rozkaz, že nesmíme se svlékati. Již jsme věděli co může přijít. Ulehl jsem, ne však pokojně. V půlnoci jsme byli probuzeni. Slyšel jsem po německu, kterak nařizuje poručík desátníkovi aby odpočítal padesát mužů. Ten počal počítati hned jak jsme leželi a již jsem věděl, že přede mnou osudná padesátka neskončí. Když jsme stáli venku věděli jsme teprve příčinu.

Nastoupili jsme cestu ke **Kalu (Korytnica)** za níž na kopci nalézaly se dvě baterie. K těmto bateriím měli jsme donésti šrapnely. Jindy bylo používáno koní, ale v ofenzívách se snad báli o jejich životy. Nejhorší bylo, že již druhý den přšlo a právě teď nebyl déšť valným. Musíme jíti některým místem vodou až po kolena. K tomu bylo ještě nejlepší, že když jsme se plavili přes podobnou kaluž a pan Talián vypustil světlici, tu musil jsem se uložit i do vody, aniž bych se nějak rozmýšlel. Asi před třetí hodinou ráni, dostavili jsme na určené místo i se šrapnely. Velice se mi tam líbilo neb byli zavrtáni ve skále, že ani italská 28 cm ráže nezpůsobila škodu při dopadnutí na strop, který byl asi 5 metrů silný. Tam jsem se sešel s jedním známým, čemuž jsem byl velice rád. Zpáteční cestou menšilo se nebezpečí, střelba pocházející od **Rombonu** se zmírnila, ale nabyla prudšího rázu na straně **Javorčik (Javorščik), Golobe planina a Balanku**. Tímto směrem se změnilo i naše nebezpečí a bzukot střel nebyl tak těsný, což jsem rád uvítal. O šesté hodině ranní jsem se chystal již k odpočinku, byl jsem rád, že jsem živý. Cestou byl pouze jeden raněn. Za tuto práci jsme dostali dva dny odpočinek. Nutno ovšem podotknout, že to bylo pouze řečeno a skutek jsme ještě neměli za zády. Každý jsme byl rád, že v takové špatné době můžeme zalézt na dva dny někam do kamení. Spal jsem celý den pohodlně nenechav se mnoho vyrušovati od hřmění, které dosud neochabovalo.

Byl jsem po večeri a již jsem se zase těšil jak si znovu ulehnu. V půl deváté přišel telefonický rozkaz, přijíti ihned do předních linií. Marné bylo připomínání, že máme dosud volno. Pan nadporučík zkrátka zakřičel (alles raus) všechno ven. Tím myslél i beznohý a tak i my museli pěkně vylézt a zařadit se mezi ostatní kamarády, jejichž škodolibý usmívání neprozrazovalo, že by nás litovali. Mlčky trochu rozzloben nastoupil jsme cestu mezi ostatními. Došli jsme prvých štelunků, mezi čímž jsme již měli dva raněné. Zde byla špatná podívaná. Vše kolem bylo sesypáno, rozbito, a jen místy bylo opevnění trochu zdravé. Co nejrychleji jsme měli zahraditi trhliny, které byly způsobeny, neb se očekával v nejbližší době útok.

Pracovali jsme asi do půlnoci, když pojednou naše atalerie jen slabě odpovídala nepřátelské. Po delší době umlkla skorem úplně, jen několik baterií volnou střelou odpovídalo dosud prudké střelbě italské. Ne dlouho po půlnoci umlkla i italská kanonáda a počalo se s tím nejhorším. Pro nás nebylo to nejhorším, ale Italové vystoupili na povrch ze zákopů a ve vlnách počali postupovati proti nám. Několik zelených světél v témž okamžiku vylétlo do povětří a v minutě oťrásl se vzduch stými výstřely. Kanóny opět počaly posílati svou zkázu, ale Ital nemohl střílet do našich pozic, neb jeho lidé měli býti v nich. Také ovšem nemohl nás zasypati podobnou hrůzou jakou jim připravila naše atalerie, mašingevéry, miny, granáty a jiné zábavné třaskaviny. Již se zdálo, že dostoupí za drátěné překážky, které byly většinou

rozmeteny od granátů, ale jak rychle vystupovali tak i rychle padali, by již neuzřeli světlo světa a další hrůzy. Ač trvalo snad čtvrt hodiny to bezúčelné namáhání, již mysleli jsme si, že přestanou se pokoušeti vniknouti do našich postavení. Když vyřítili se znovu a jako mravenců jich bylo. Bylo již viděti při stále vystřelovaných světlicích, že několik jest jich za překážkami a v malé chvíli na to velký výbuch a poslední překážka vylétla na několika místech do povětří. Už řítili se povstalými průlomy, zaleskly se již bodáky nasazené a vzduch se otrásl řevem, který vydávaly nepřátelé povzbuzující se navzájem k útoku. Snad ztuhly mnohému z nás údy a ruce nehybně počaly objímati pušku a oči hledaly spásu, hledíc na průchod, který vedl do rezervních zákopů. Nepřišel dosud žádný rozkaz, nebylo tudíž pomoci a hleděti udržeti nepřítel v slušnější vzdálenosti. Již počalo se pracovati ručními granáty, což mělo výtečný účel a hlavně flamenfrf (plamenomet) měl velký účinek a nepřítel hledal svou spásu v útěku. K ránu, když již nedostal nepřítel chuť na opakování útoku odebrali jsme se na zpáteční cestu. Neshledali jsme se všichni, neb zanechal tam mnohý svoje nejlepší, svoje zdraví nebo i život.

7. října

Před několika dny byl jsem s několika jinými přidělen k trupkomandu. Zde měli jsme na starosti vše možné jen nic co by se mohlo říci, že jsme dostali „švindl“. Jest neděle a proto neděláme ale táhneme. Den jest krásný a právě při odpočinku jest pěkný rozhled do údolí. Nalézáme se teprve asi pět set metrů výšky na kopci **Rombonu**, který čítá 2 584 metrů výšky celé.

Zatím co pozoruji krajinu vzbudí mne povel „also weiter“. Rozhlédnu se a sedím ještě chci zužitkovat každé chvílky. Není však pomoci. Komando (povel) ozývá se ostřeji a již se také ku mně otáčí onen pokřikující na odpočívající. Ač dosti nerad vzchopíme se a uchopíme provaz na zemi ležící. Netrvá ani tři minuty a již jest slyšeti zase „also greif furt“ a na to zatáhli jsme každý krok a zase komando a zase krok a takto to jde až do poledne, neb se můj žaludek vždy pravidelně hlásil aniž by švindloval. A takto to má jíti ještě do večera a pak v pondělí - no nebudu se o pondělí starati, co když nebudu živ. Byla neděle, nedělali jsme ale tahali jsme. Co však jsme tahali to byl lauf 15 cm děla. Těžký byl asi dost, neb častokráte se přetrhnulo lano jak ruka silné. Když jsme ale chtěli odpočívati, pak některý z nás přeřezal několik pramínků a již se navazovalo a přitom se odpočívalo. Před nepřitelem jsme byli dobře schováni, byli jsme totiž z na protější straně kopce. Hůře však bude přijdeme-li výše, pak se totiž zároveň stočíme na stranu druhou.

Nyní jsme tak daleko nebyli a větší pozornost jsme věnovali až budeme moci nastoupiti zpáteční cestu. Toho nám bylo dopřáno teprve o sedmé hodině. Nyní zemdlení museli jsme ještě podstoupiti dalekou cestu. Vzpomínka na kuchyň nás povzbuzovala. O jedenácté jsme se pokoušeli dokážeme-li dohoniti co bylo promeškáno. Byli jsme neúnavní. Oběd a večere s nějakým tím přídavkem mizeli z kotlíků a za čtvrt hodiny kdekdo oznamoval některým udatnějším „už nic není“. Když nic nebylo, nezdržovali jsme se a chvátali jsme na spánek, neb ráno o třetí hodině zase vstávat.

8. října

Druhý den dorazili jsme na místo o sedmé hodině. Práce ta pokračovala zase namáhavě ku předu. Odpoledne o čtvrté přestali jsme v pokračování. Již jsme seděli asi celou hodinu a bylo nám divné proč máme tak dlouhý odpočinek. Zanedlouho na to přišel náš světenec, který nám dělal u trupenkomanda průvodčího (vedoucího). „Nejspíš se ometal v kuchyni“, mumlali kamarádi místo toho aby se postaral o nás. Přišel blíže k nám a jeho moudrá tvář nám prozrazovala, že nám něco nepěkného poví. A již to šlo! Někjaký pan hejtman nařídil, že

musíme tuto noc pokračovat v práci. A když jsem mu namítal, že moji lidé nejedli, řekl, že nám dá ještě padesát lidí aby to šlo rychleji. Po tomto výroku nastalo mezi námi neobvyklé bzučení. Co bylo však proti rozkazu pana hejtmána - nic než uposlechnout, nejíst a nechat si dobře chutnat a táhnout. Táhnout bylo určeno a tak jsme i dále pokračovali. Dostali jsme sice padesát mužů na výpomoc

ale šlo to ještě hůře, neb sto mužů již utrmácených nenapínalo své síly, myslíce, že těch padesát čerstvých může věc tu zastat. A když i ti počali již umdlévat neb snad lenošit, no tož jsme stáli nemohouce z místa.

O osmé hodině jsme zase někde uvázli a mnozí tropili si z toho ještě smích. Tu právě onen hodný hejtman šel okolo. Ale ten uměl kázat, až mi vlasy na hlavě stávali. A hlavní slova byla: „Dokud nedopravíte lauf až na místo, nesmí se žádný vrátit až budete přibodnutí bodákem k zemi on si vás již Talián prohlídne.“ Po tomto kázání chopil se sám komandu a šlo to opravdu. Mnohý vzal si jeho slova k srdci a napínal zase své vyčerpané síly, aby nemusel slyšet nadávky vzdělaného hrubce. Zemdení ospalostí, námahou a hladem dorazili jsme do toužebně očekávaného místa. Byla již druhá hodina po půlnoci.

Horší byla nyní vzpomínka na tak dalekou zpáteční cestu. Jak jsem se dostal dolů nebudu vypisovati, ale sedím již dole pod tím ošklivým kopcem a s opovržením zírám na jeho lysou hlavu. Jest to ještě vysoko vyčnívající pouhá skála bez stromoví.

Nyní jsme šli po rovině. Oddal jsem se moc této bezpečnosti a počal jsem dřímati a pak jsem se probudil, když jsem sletěl do silničního příkopu. Nezastrašilo mne to však, narovnal jsem se a znovu do středu silnice a tak jsem dál usínal a probouzel se vždy při nějakém nárazu, třeba do kolem jdoucích kamarádů.

Do našich příbytků přišli jsem již za světla. Při v kročení z dálky zdála se naše chatrč podivně vyhlížeti. Nebylo divu. Chudinka, vedle ní byla 15 cm baterie a tu navštívilo několik italských granátů a jí odfoukaly tašky a zpřeráželi trochu latě. Trochu jsme hubovali, zatímco byl každý rád, že nebyl v tu chvíli doma. A již jsme hledali v střepinách naše věci a hbitě jsme hleděli se dostat z toho místa, neb již začali naši ataléristé něco komandovat a již to šlo. Místo jsme si našli dosti proti naší vůli vzdálené od kuchyně, ale co platno. Nyní jsme hned začali zkoušet tuto vzdálenost a hlásili jsme se o své včerejší a dnešní jídlo. Najedli jsme se každý do syta, a šli jsme na nové místo dělati přípravy, by jsme mohli spát.

Zde máme zase smůlu, jsme proti silnici a dále tvoří silnice záhyb na nějž nepřítel vidí a pouští na něj malé šrapátka (šrapnely), které létají rovnou přes naši boudičku. V prvním čase několikrát nás tak poplašil, že jsme sebou tloukli po zemi, no ale jen se zamhouřenýma očima myslíce si, že na nás nepřítel nemůže skrze kopec.

10. října

„Jakmile se setmí půjdete prohlédnout silnici až do **Rovna**.“ Takto oslovil mne cuksfíra ještě s jedním pánem. Pak jako by si to ještě rozmyslel, dodal ještě, a jednoho si můžete vzít s sebou.

Setmění nebylo daleko. Vypravil jsem se s druhým svým kamarádem. Ustala palba, která již trvala druhý den. Tímto nevěřili jsme nic dobrého a kamarád hned usuzoval náhled, že jest nám dobře při naší práci druhé, že můžeme lepší potěšení očekávat. Noc byla krásná. Přítel můj odebral se na před, že bude silnici zkoumati proti mně.

Přišel jsem do rozbité vesnice **Korytnica**. Již zdály tvořili rozbité stavení a bílé zdi se zčernalými místy kde nalézaly se krby, za svitu měsíce truchlivou vzpomínku. Usedl jsem před jedním stavením na rozbité schody a myslil jsem na ty neznámé co museli opustiti tyto příbytky, jimž říkali moje vlastní. Při těchto vzpomínkách došlo i na domov a zdálo se mi, že při takovém neštěstí jsem přeci šťastným proti těmto ubožákům. Což jejich synové a neb

otcové nevědí někdy ani kam jeho milí se odebrali a nemůžou se těšiti, že po delším čase dostanou dovolenou.

Z toho přemítání vzbudila mne pojednou prudká střelba. Svezl jsem se rychle k zemi a již zašveholilo několik kuliček poblíž mne. Když déle neustávala střelba, zalezl jsem dále za zeď. V prvé chvíli jsem si myslel, že se srazily hlídky, ale později nabývalo vše prudšího rázu. Nevedlo se mi špatně proti kvérovým nábojům jsem byl dobře uschován. Střelba byla čím dál tím prudší a trvala již skorem půl hodiny. Pojednou jakoby na jedné straně umlkla a hned na to strhl se ryk od křičení k útoku. Zamrazilo mne a napíнал jsem sluch, chtěje rozeznati kým je útok podnikán, což se mi nepodařilo. Dále pak umlkal křik i střelba a vše se pohroužilo k jakémusi malému pokoji. Druhý den teprve jsem se dozvěděl, že nepodnikli žádný útok jen schválně tak dráždili naše hlídky.

Den dušiček.

Narodil se nám dosti přívětivě za svitu slunečního. Trudné vzpomínky zalétají od nás tam v dálné končiny, kde otec, matka, sestry a neb příbuzní oplakávají v tento den své drahé a zajisté velkou přítěž jim činí hřbitovy o dušičkách podívají-li se na jejich okrášení. Přitom si nebožtík myslí, kde on leží, kdo modlí se u jeho hrobu, kdo aspoň okráší tu hromádku hlíny třeba prostým kvítím. Zajisté si nepovšimne žádný někde po polích roztroušených rovů.

Nebylo však tentokrátě tomu tak. Zvláštní rozkaz přišel, hroby třeba v dostřelu nepřátelském musí být ověčeny. Jest to prostá úprava, pouze chvoj sloužila za veškeré okrášení, ale přeci již každý kolemjdoucí otočil svůj zrak v ta neblahá místa. Místo které mohl každý v každé chvíli počítati za svůj poslední odpočinek.

22. listopadu

V den tento přišla pro nás překvapující zpráva. Musili jsme k přísaze novému nejvyššímu veliteli - císařovi Karlovi.

29. prosince

Přišel pro nás špatný měsíc prosinec, ale přeci nám cosi přináší na co se těšíme. Byly to vánoce. Ač nečekali jsme žádný, že nám Ježíšek nadělí stromeček, přeci víme, že to bude Štědrý večer, ve kterém se budou křižovati naše myšlenky. Budeme vzpomínati a vzpomínáme na naše světničky a jak šťastní jsme bývali v dětských letech. Nyní vidím právě vše, vše jak bych se díval oknem, ale hůře jest pro naše milé. Ti vzpomínají a představují si kde on asi nyní jest? To mohl by jim pověděti měsíček krásný, který dívá se na nás skrze štěrbinu našeho baráku. Vánoční posvátnost zvyšovalo ticho. Ani pušky se neozvaly, by rušily krásný den štědrovečerní v roce 1916.

1917

11. března

Probojovali jsme téměř devadesáte dnů kruté zimy až nadešel nám prvý den 11. března ve kterém bylo mne možno ovládati tužku a učiniti další záznam.

Jaké ponaučení přinese nám vše podobné utrpení, jaká truchlivá vzpomínka prolétne každému hlavou, dočká-li se aby mohl za zimního času při velkých nepohodách a mrazech pozorovati z teplé světnice křehnoucí ptáče se vztaženou hlavičkou a přimknutými očky, jak se rozhlíží po zátiší, které mu poskytuje střechy. Ošklivou vzpomínkou bude pro mne podobný výjev. Neb to ptáče má se kam uchýliti a kde se ohřát, ale u nás nenalezli jsme čtrnáct dnů přístřeší a ve sněhu bylo nám přenocovati. A pak ten spánek. Nespali jsme pro ten čas skoro vůbec, probděli jsme celou noc zabaleni do mantlů, přešlapovali jsme na místě aby jsme si zahřáli nohy a ruce třeli jsme sněhem by nám neomrzaly. Příčinou toho byly laviny, které hlomozily téměř každým dnem a za oběť jim přišlo vše v cestě stojící. Podobnou nehodou byl stížen i náš barák. Zmizel z našich očí a povděční jsme byli, že nenalezali jsme se uvnitř - právě když jsme odstraňovali lavinu, která zasypala lanovou dráhu. Pak při -18° mrazu byli jsme bez přístřeší a práce byla neustálým našim hostem, neb dráha tu zásobovala celé levé křídlo **Sočské fronty** veškerými potřebami. Za podobných okolností počali šetřiti zásoby, nevědouce jak dlouho může porušení dopravy trvati a pak přibyl nám druhý přítel, kterému jsem říkali „hlad“.

Další vzpomínky budou na měsíc únor ve kterémž jsme pracovali na kopci **Rombonu**. Sněhu leželo místy až na pět metrů a v mnohých místech i více. Zde měl býti nepřítel napaden, čímž by dosáhli naše postavení dobré polohy ku hájení údolí města **Flíče (Bovec)**.

Obtížná a nebezpečná práce započala. Prodělávali jsme pod sněhem tunel proti nepříteli. Po čtrnácti denní práci překročili jsme naše překážky a narazili na nepřátelské. Překážky tyto byli přestřihány a nyní v malé blízkosti nepřátelské s tlukoucím srdcem prohrabávali jsme dále. Za tento čas měli jsme 14 mrtvých a několik raněných, neb hlídky, které občas vystřelovali, zasáhli svého cíle aniž by si byli vědomi. Čím dále vzrůstalo naše nebezpečí, neb mohli jsme naraziti na nepřátelské postavení dříve, než jak jsme očekávali. Právě v této těžké chvíli přišla pro mne záchrana, přišel jsem do nemocnice, neboť měl jsem trochu omrzlé palce u nohou.

23. března

Bylo to 23. března kdy nás bylo několik šťastných. Měli jsme se dostaviti podle vyzvání vyššího vojenského velitelství ku svému pravému oddílu. Věděl jsem, že se dostanu do Čech do **Mladé Boleslavi** a zároveň naděje se vzbouzela na dovolenou po které jsem toužil celý rok, aniž by byla toliko ukojena. Vyjeli jsme 24. března a bylo nás 16. Potravu s sebou jsme dostali na dva dny, ale po dvou dnech byli jsme ještě v **Linci** a na místo jsme jeli ještě dva další dny a nebylo čím bychom zacpali naše milené žaludky. Bez velkého reptání dorazili jsme na místo. Bylo nám mnohem snesitelnějším trápením se hladem - byli jsme v Čechách a nemuseli jsme dělati nižádný pochod. Nyní seděli jsme pěkně ve voze. Hůře bylo častokráte dříve, když jsme měli hlad a s tímto hladem musili jsme dělati dlouhé pochody a těžké práce a při koncertování nepřátelských nábojů.

15. března

Byl jsem v **Ml. Boleslavi**. První moje bylo ucházeti se o dovolenou. Nebyl jsem vyslyšen.

Za týden pak, jsem se již nalézal v **Uhrách**, kde zase jsem byl z dovolené odmítnut.

Po čtyřech nedělích jela celá marška na **Rusko**. Zklamán a bez dovolené byl jsem přítomen.

Přijeli jsme na místo blíže **Kovelu (Kowel)**. Zde dělali jsme obyčejné cvičení a očekávali na rozkaz táhnouti do zákopů.

12. srpna

Přišel telegram a dvě naše kompanie nasedali do vagónů. Hádali jsme se kam pojedeme, ale určitého jsme nevěděli nic. Po pěti denní jízdě nasvědčovali města, kterými jsme projížděli, že jedem buď na Srbsko neb Rumunsko. Po denní jízdě z města **Brašova** jsme byli úplně přesvědčeni, že jedem rumunským krajem. Poslední stanice přišla ve městě **Fókšány**. Bylo před úsvitem ranním, kdy pohybovali jsme se těžce kupředu mělit' jsme každý co nésti, neb náboje jsme dostali hned na této stanici do plného počtu dle předpisu vojenského. O polednách jsme již viděli frčící balóny, což bylo důkazem, že nejsme od fronty mnoho vzdáleni. Pochod trval až do páté hodiny odpolední, pak přenocovali jsme venku a ráno nastoupili jsme cestu zase až do poledne. Pojedl jsme každý konzervu a ulehl. Bylo nám oznámeno, že půjdeme až v noci. K ránu nalézali jsme se u rezerv. Byli jsme rozděleni mezi **11 regiment**. Přišel jsem k **10 kompanii** a **3 bataliónu**. Byl to český regiment, což mně bylo milé, že nemusím si tak lámat jazyk a dávat pozor na řeč bych rozuměl, jak jsem to měl dříve.

Zde nyní pochopil jsem proč byl tak spěšný odjezd. Zde každý věděl, že se z naší strany bude konati ofenzíva. To nabylo mi vhod chtěl jsem ještě spatřiti rodný dům a v takovém to postavení byly ty tam veškeré naděje. Však nebylo pomoci. Pomoc jediná byla vyváznout živ, ale bude-li to možný? Pochyboval jsem vždy i nyní se ve mně vzráhala pochybnost, přičemž zase prokmitávala se jiskřička naděje, snad i nyní přečkám těžké chvíle kdy bude smrt kosit naše řady.

Uplynul již týden a za tento čas přišel jsem do předních linií. S těžkými myšlenkami konali jsme přípravy k ofenzívě, která již měla ve třech dnech započítí. Ba věru těžké byly naše myšlenky za podobných příprav, vždyť vypadalo vše jak by jsme si každý vystrojiti chtěl svůj vlastní pohřeb.

Smutné tři dni uplynuli. Bylo to časně z rána kdy každý byt' myšlenkou neb slovem pronesl své „začalo to“.

Ano začalo to za ranního ticha. Rozeřvaly se děla a tichý vzduch se zachvěl prosycen jsa skučícími granáty a šrapnely veškeré velikosti. V hodině rozpoutala atalerie naše i nepřátelská svou největší zuřivost. Okolí zahaleno bylo dýmem a země i kamení jak voda stříkaly do výše při nárazech granátů.

A my? Zasmušilí, nemluvní, pohlíželi jsme na toto divadlo a co nás ještě čeká? Což až na večer přijde to hrozné slovo „ ku předu“! A tam kde nyní bojíme se jen okem pohlédnouti tam máme se objeviti na povrchu země v dešti železného krupobití? Nemožná věc myslíme sobě, poslední den budu takto na onom světě a pak buď jako mrzák a neb mrtvola zbavím se této chvíle. Již bylo poledne, ale neochabovala dosud ze žádné strany střelba. Zákopy naše plnily se mrtvolami a nárek raněných dorážel krutě k naším uším, ba krutěji, než pekelný praskot a hvízdot nábojů.

Bylo poledne a snad již dlouho po něm, ale kde byl hlad? Necítil jsem žádný, žízeň mne trápila, byl horký den a vodu kterou jsme měli připravenou jsme dávno vypili. Však se napijeme až poběžíme přes řeku, to bylo naší nadějí, ale jen jestli dosáhneme onoho místa, vždyť na druhé straně na břehu jest zákop nepřátelský a v něm taktéž lidé s dobrým úmyslem a týmž heslem „brániti se a neustupovat, vždy jen do předu“!

Hrozně dlouho trvala každá minuta a při každém jejím uplynutí přibližovalo se to obávané „ku předu“. Jak záviděl jsem raněným, kteří nemuseli již čekati svého osudu a nejlépe bylo mrtvým. Proč jest stále ta naděje „snad“, proč nevím jak skončí pro mne den tento, snad mohl bych si dříve pomoci a né nechati se trápati v pochybnostech o mojí budoucnost.

Bylo již deset hodin večer a stával jsem se lhostejnějším. Zanedlouho na to vznesla se skorem ve vteřině stejně zelená světlice. Pokřižoval jsem se a nasadil bajonet na kvér a příkrčen opřen o kvér připravoval jsem se k vyskočení ze zákopu. Asi o dvě minuty později vznesla se červená světlice a kruté slovo (forverc) dorazilo k mým uším. Cítil jsem kterak mi srdce několikrát prudce zabušilo a již vzpřímen na povrchu udělal jsem několik skoků z malého srázu. V témže okamžiku vyskočilo proti mně sta plamíneků a uši moje nestačily poslouchati hvízdot a třeskot létajících kulek. Padl jsem do jámy a oddychnul jsem lehčeji a pak zase dále. Již neslyšel jsem rozkazů, snad nebyly ani žádné udělované a jako slepí hnali jsme se ku předu, přičemž neustále řídly naše řady. Nevím jak jsem se dostal po rovině a skrze ostnaté překážky, ale objevil jsem se najednou ve vodě. Teprve nyní uvědomil jsem si co horšího nás ještě čeká. Voda vystříkovala od dopadajících střel kolem mne. Jako zvěř lační nachylovali jsme se k vodě a svažovali jazyky. V místě, kde jsem se brodil já bylo po pás vody, ale mnoho se jich utopilo jsouce zranění a bez pomoci klesli do vody. Na pokraji řeky ještě skorem ve vodě, padl jsem na zem a nevím zda na rozkaz nebo z únavy. Neležím takto dlouho a již přibývají kamarádi z druhé linie a současně zazní z levého boku „hurá“ a to již jako ozvěna zachvátilo celé okolí. Na to zoufaleji zapraskali střely a hustší střelba se rozpoutala neb nepřítel věděl, že jest to poslední. Bud' utečeme my nebo on. Sevřel jsem kvér, skočím pár kroků ku předu, ale vzápětí padl jsem nevědomky do jámy ale tak šťastně, že nenabodl jsem se na železný špičák dole upevněný. Roští, které bylo poházené kolem bylo dost silné aby zadrželo můj pád. Chtěl jsem opět povstati, ale hned zamhouřil jsem oči a příkrčil se. Rudá záře rozlila se po zákopech nepřátelských. Byl to poslední zoufalý odpor. Užili totiž „flamenverfríry“, kterým se pouští oheň. Účinek byl strašný. Mnoho postav svalilo se a tělo se zkroutilo v kotouč, a smrad spáleniny v brzku prosytil vzduch. Již, již se zdálo, že opustíme tak blízko místa výhry, ale než se mohl kdo z nás z prvního ohromení vzpamatovati a obrátiti na útěk, již zase znovu zahřmělo „hurá“ a čerstvé rezervy nás dostihly v pravý čas.

Páni! Rumuni nechali osušování našeho obleku a dali se na ústup, který trval až do rána a pak k jejich i našemu překvapení byli zaskočeni ze zadu a byli nuceni ustoupiti za druhou řeku větší, s názvem **Seret** (první byla říčka **Putna**) vyvázlo nás mnoho, ale na tak ohromný počet přece jen málo a šťastni druhý den jsme dostali odpočinek, byvše vystřídáni německým vojskem, které ovšem přišlo proto, aby si zde také odpočinulo, neb nebylo se nyní čeho obávati v těchto místech nějakého výpadu a to se vždy pro našeho statečného spojence hodilo.

Po této ofenzivě asi 4 neděle jsem byl vybrán do kurzu ke šturmkompanii. Nic potěšujícího to nebylo, měl jsem zkušenosti co musí vše podobné oddělení prodělávati. Jediná naděje mne posilovala a to dovolená. Odtud jsem jí čekal a bylo již na čase, neb sedmnáct měsíců se mi zdálo dosti dlouhá doba za kterouž jsem mohl požadovati co mně patřilo. Moje nedočkavost se ukojila teprve **25. listopadu**.

Po dlouhých útrapách a svízelných mohlo jsem již říci „jedu domů“. Jaké to krásné slovo pro vojáka v poli, jaká to potěšující myšlenka, uhlídám svoje milé a rodnou ves. Nedbám útrap jsem nešťastnějším člověkem na světě. Již jedu vlakem a dívám se z rozkoší na mizící pole a luka poseté práškem sněhovým, vesnice tulící se pod nahé stromy. Tiché a divoké řinutí se bystřin, které se derou jak měkká píseň domova, smích nevinného dítěte, neb polibek milenky. Voják, který otupil v pekle šrapnelů a naučil se tvrdosti kamene. Dívá se s něhou rozšířenýma očima k obzoru nepostřehne-li již komín svého rodného stavení. Již v duchu vidím ošumělou střechu doškovou, dveře síně z hrubého prkna, šedivě nabarvené mající špatný vzhled - avšak za nimi se skrývá prostá vesnička po které tisíckrát zatouží srdce při mrazu, dešti, slunci a tam zajisté bych byl vždy našel pohodlí. Vím, není krásná, není pohodlná, není bohatá, cizinec řekne: „nebohá světnička“, ale utíkám do její náruče, nohy myslím, že mi nestačí, skok a skok abych stanul přede dveřmi a rozhlédl se po obzoru, skrývající svět široký, daleký, lákavý a klamný.

Maminka má vrásek ve tváři, ruce scvrklé a žilnaté. Přiběhne odněkud z práce - pobíhá dokola kolem, dívajíc se očima, které vybledly životním utrpením, ale v nichž přece nepřestává kvést láska slunečními barvami. Když se dívá po tak dlouhém čase, tu oči její hoří dobrotou a jako by chtěli proniknout jaké utrpení mne bylo po celý čas souzeno. A ptali se co bys jedl k obědu, i to jest jako verše písničky a celý život proměňuje se mi v této chvíli. Hory jsem přešel, propasti minul, větrům se bránil a smrti stokrát vstříc hleděl a nedovedu přeci víc, než dívat se matčinyma očima a cítit jejím srdcem. Její hlas je mým hlasem, její posunek mým gestem, její dobrota mou láskou, její pokora a utrpení mou nejkřutější nenávistí. Toto vše za radosti a vypravování prchlo, jak prchali dnové svou krutou stejnoměrností, nedbajíc toho, že každá minuta jest drahá. Poslední dnové mýjeli, čímž klesal jsem více na mysl. Nenechal jsem ničeho na sobě znáti a jak by se mi v cizině nejlepší dařilo odebral jsem se z domu. Těžké bylo moje přemáhání, příčiny nedovedl jsem si vysvětliti, vždyť nebylo to poprvé a přec zdálo se mi tak teskno. Již zacházím pod alejí do záhybu silnice, ještě poslední obrácení, poslední pohled vrhnu zpět. Hlavou mou probíhá cos stále a ptá se: „Spatříš ještě jednou tenhle koutek a s ním co vše je v něm nejmilejší“. A této myšlence nemohu dáti odpověď. Jaký těžký osud si se mnou zahrává. Musím vše opustiti co je mně tak milé a k tomu ještě připojiti obět - život který mám tak rád co poznal jsem teprve doma.

Takto rozrušen po pěti denní jízdě vystoupil jsem ve stanici **Fókšanské**. První moje útěcha byla, když neslyšel jsem žádného výstřelu, žádného hluku. Vše tajemně a klidně zakrývala tichá noc poslední to v roce 1917. Plnou důvěru vkládám, že učiní rok nastávající konec, snad konec pro všechny a neb jen pro mně. Na naší frontě měli jsme příměří a jiskřička naděje zavládla v našich srdcích.

1918

10. ledna

Vstali jsme o čtvrté hodině ranní. Vedle mne leží kamarád, donesl mi kafe, neb se každým dnem střídáme. První moje bylo jak jest dneska venku? Ptáti jsem se však nemusel. Na jeho vzdychání a hubování mohl jsem si již utvořit časový úsudek. „Ale radši ani nemluv“. Zněla jeho odpověď „To si dneska dáme , za těch pár kroků mně mohl mrazivý vítr sežrat.

O páté hodině stál již celý bataliÓN připraven k odchodu. Ještě jsme asi třičtvrtě hodiny postáli, přičemž jsme přešlapovali by jsme si zahřáli nohy a zároveň ne zrovna pěkně titulovali našeho nejvyššího komandanta, který nechal si na oblékání záležet. Konečně před šestou hodinou nechal se vidět a přijmout raport. Pak v brzkou jsme se již pohybovali ku předu. Kam jdeme jsme zrovna nevěděli, ale tolik nám bylo známo, že to bude nějaké cvičení. Vše se mi ještě líbilo, ale ta zima mi opravdu zalézala za nehty. Asi o deváté hodině jsme dorazili do nám dobře známého lesa, kdež jsme měli odpočinek. Les tento mi připomněl strašnou vzpomínku, byl poset mrtvolami nepřátelskými, kteří podlehl otravným plynům.

Zima mně již nebyla, šli jsme dosti dlouho a pabouci na zádech se nechtěli odlehčovat. Odpočinek jsme uvítali, ale ta nešťastná zima, sotva jsme se odstrojili, již se mi dostavoval mrazivý vítr na zahřátá záda, chtěli jsme si radši „rystung“ ponechat na sobě, ale špatně jsme pochodili. Asi po čtvrt hodině jsme zase hleděli zkřehlýma rukama vtáhnouti na záda naše zahřívadlo. Po několika minutách postupovali jsme dále. Na cestě nám bylo řečeno, že táhneme proti nepříteli a páni důstojníci chopili se map a studovali okolí. Nejdříve byly vyslány jednotlivé hlídky a za nimi šlo hromadně ostatní vojsko. Asi o desáté hodině narazili naše přední hlídky na nepřitele, který byl označen bílými pásky na čepicích. Hned byli rozvinuty švarmlinie a postupovali jsme dále. Nyní šlo vše již hůře, neb nešli jsme již po rovné silnici, nýbrž po polích, které byli zarostlé suchým bodláčím a propleteny dosud překážkami a zákopy, které ještě před dvěma měsíci byly oživeny. O půl jedné jsem se srazily po čemž jsme již toužili. Boj nebyl velký. Každý jsme hleděl, by již odtroubili konec. Konec nastal asi po půl hodině. Zahřátí jsme byli nyní dost, ale jen kdyby jsme již mohli nastoupit zpáteční cestu.

Stáli jsme přes hodinu, než bylo vše urovnáno, aby jsme mohli udělat tu nezbytnou defelírku našemu divisijonerovi. Trvalo dlouho, než jsme všichni přešli, neb se tohoto cvičení zúčastnila celá divize. Ale nyní ta cesta domů byla špatnou útěchou. Že každého bolely nohy, to jsem byl přesvědčen dle sám sebe. Již v polovině cesty zůstávali mnozí sedět po příkopech nedbajíce nic, že je to zdraví škodlivé. S radostným pohledem jsme uvítali střechy baráků ve kterých nás očekával odpočinek na pryčnách. Bylo šest hodin, když dorazili jsme poslední kousek pochodu.

Oběd nám chutnal. Po obědě jsme se každý natáhl a hověl svým údům. V osm hodin měla být večeře, tak jsem jen trochu přimhouřil oči. Pojednou jsem byl vzbuzen kamarádem jenž mně kárá proč se nesvlíknu. Já nato, že se svlíknu až dostanu kafe. Ten se dal do smíchu a říká:“ to počkej až ráno, již dlouho do rána nebude scházeti. Po této výpovědi se teprve lepší podívám po druhých a opravdu, mluvil kamarád pravdu. Trochu jsem se protáhl a znovu ulehнул. Pomyslel jsem si, no aspoň nás nevyhladoví a pak si to ráno vynahradím.

5. března

Dále utíkal nám den od dne vesele. Bylo příměří a více jsme nepotřebovali. poslední dny pak začaly nás znepokojovat řeči, které stále se rozmáhaly to, že budeme muset s Rumunskem dále úctovat. Stále jsem pochybovali, že by bylo něco pravda. Až poslední dny přišlo přesvědčení, že nemohli jsme více pochybovat. Opustili jsme naše místo a uchýlili se na levé křídlo až do předních linií. Roztržitě očekávali jsme kdy ozve se výstřel, což by znamenalo, že příměří je zrušeno.

Jaké přišlo však pro nás překvapení, když nebyli jsme na místě ani den a přišlo telefonické oznámení, že můžeme zase opustit zákopy.

Nyní vzpomínám kde pak bych asi byl dojíti k bitvě? Však jest jenom příměří, což až jednou bude vyřknuto to ohromně veliké slovo „mír“. Dočkám-li se toho pak budu moci říci, že vyhrál život. Život zajisté mi bude milým vítězstvím.

A nyní dále užíváme zlatých dnů ač máme zkoušky, co však je to proti dřívějšímu?

5. září

Již osm měsíců tomu co odjel jsem z rodného domu. Po celý čas ten jsem vzpomínal a na opětné shledání se stále těšival. Však ti dnové ubíhají a mou trpělivost odbírají a z domu mi stále píší, proč stesk se jim po mne neutiší. A hle, již jest zde ten den, kterýmž jsem jak pomaten, běhání skrze dovolenou mám již dosti, však což - vždyť je to k mé radosti.

Vyjel jsem z Rumunské krajiny
za mnou mizí pole, háje, dědiny
touha moje po mé vlasti vzplane
však již český duch z lesů vane.

S radostí dojel jsem poslední stanice
a vesele zahleděl v stranu mojí vesnice.

Ještě však šest hodin dálná cesta
ta mně přec jenom nezalekla
vždyť již za šest hodin domov zřím
a s mými milými se potěším.

Nyní doma - krásné to chvílky
točit se stále kol maminky
vždyť již mnoho práce pro mne měla
což by ruka ženská nezrobila.

A tak letí krásní dnové
a moje práce jsou hotové
a s prací i ta dovolená
je již skorem utracená.

Nebyla čas ten celý jenom práce
utratil jsem také něco v lásce
na posvícení zbylo mne času jíti
a tam s děvčaty se pobaviti.

Poslední večer matka postel rozestýlá
na mysl jí přijde, poslední noc uhodila
„Vidíš hochu milý poslední noc“
mlčím - vím, že není to již moc.

Ulehnu v zadumání
usnouti však mi možno není
sčítám, myslím stále
mohu-li zůstat o den neb dva déle?

Již snad půlnoc uhodila
když se moje mysl rozjasnila
což jiní přeci
nejdou z domu ani po měsíci.

A nyní v pouštím se v krásné snění
neb uslyším ještě nedělní hudby znění
zapomenu všeliké nebezpečí
jen když uvidím jak se v kole ony krásně točí.

Však i točení bude konec a pak?
Což nevydám se za zbabělce
co jest do vojáka
který nestává pro trest u raporta?

2. listopadu v Srbsku

Poslední krásné dny na **Rumunsku**, přerušila nám neblahá zpráva. Přišlo to jak divá bouře. Ještě večer uléhali jsme spokojeni, když tu před nocí jsme byli probuzeni troubením a na to hned „alarm“ ozývalo se ze všech stran. Každý chvatně jsme shledával nutné věci a ve dvou hodinách stáli jsme na nádraží připraveni k odjezdu. Každý jsme hádal kam pojedeme a naše hudrování nám nechtělo taktéž nic přinést. Druhý den dostali jsme vysvětlení. Přijeli jsme k pohraničnímu městu **Turn Severin**, kdež jsem vystoupili.

Byl právě večer, proto odebrali jsme se na nocleh do kasáren. Ráno však zase nová zpráva: „ Pojedeme přes Dunaj“. Více jsme nepotřebovali vědět. Dunaj dělil právě hranice a na druhé straně jest Srbsko. A jak se se Srbskem pokračovalo, věděli jsme taktéž moc dobře. Ne zrovna v dobré náladě jsme vstupovali na loď. Asi po třech hodinách přistáli jsme na pravém břehu Dunaje. Odtud nastoupili jsme nyní pochod 80 km. Cesta byly v těchto horách neschůdné a tak jsme dosáhli místa teprve třetího dne.

Nyní stáli jsme na frontě proti Francouzům, Srbům a taky černochům, ale říkali Němci, že nemohli asi snést chlad a museli odtáhnouti. Však tito lidé nás nelekali více, jsme byli pod velením německé divize, kteráž nám zastavila veškerou poštu, takže nevěděli jsme vůbec, co se ve světě děje. Takto jsme strávili bez všelikých zpráv čtrnácte dnů.

Bylo to **třetího listopadu** v noci, když jsme byli vzbuzeni slovenským poručíkem. Tento vzbudíc nás počal vypravovati. Zítra mám vás dovésti na místo, kde stál dříve uherský prapor, kterýž, jak jsem byl dobře informován - utekl. Zajisté oni věděli proč my nyní nejsme sto držeti ještě jejich nebezpečné postavení. Proto jdu k vám, abych řekl, že mně nesmíte na prvé rozkazy moje poslouchati. Po takových to slovech zůstali jsme každý z nás jako opařený a ne jednomu z nás přišla myšlenka, nevypil-li pan poručík mnoho vína. Podobného něco vůbec nešlo ihned pochopiti, neb dříve pro sebe menší neposlušnost udíleli nám tresty a nyní nás k tomu ještě nabádají. Na jeho tváři nebylo k nalezení ničeho co by nás sráželo zpět, ba naopak v malé chvíli již se děly přípravy jak se vše provede. Každý jsem se chvěl nedočkavostí jak to všechno dopadne a skončí-li tato věc v náš prospěch. Ať jsme byli stálými službami nevyspalí, přeci jsme žádný nepomýšlel na další spaní.

Konečně přibližovalo se svítání. Došli jsme si pro snídani a čekali jsme dále až přijde rozkaz k nastoupení k odchodu. Nečekali jsme dlouho a bylo voláno „heraus“ ven. Vyšli jsme v plné výzbroji na obvyklé místo, kdež jsme se měli řaditi. Zde stáli jsme ještě

malou chvíli než přišel poručík. Při jeho příchodu jsme si myslili a teď to začne. A opravdu to začalo. Na jeho vyzvání do řad se žádný z nás ani nehnul. Nyní poslal pro hejtmana, kterýž se ihned dostavil. Zaujmul své obvyklé postavení, otočiv se zády k nám zvedl pravou ruku a velel k seřazení. Asi po minutě se obrátil, ale jak mu asi bylo těžké uhodnouti, když vše stálo dále v nepořádku a každý jsme naň hleděl se špatně tajeným úsměvem. Podobného něco se mu zajisté nestalo po celé čtyři roky, když byl ještě nižším a nyní na jeho vysoké postavení něco podobného, to dokončilo jeho meze trpělivosti. Ruka jeho vylovila revolver a namířiv jím proti nám pronesl svou češtinou: „Revolver mít osm kulek pustit v kompanii jak né poslechnout“! Po tomto vyzvání však na něj bylo namířeno na 250 karabin a mnohý velmi neopatrně pohrával si se šperklapkou (uzávěrkou). Výsledek byl výtečný. Ruka s revolverem malomocně klesla a revolver zmizel v tašce, přičemž naše karabiny byly zavěšeny na ramena. Když viděl, že po zlém jest marno se namáhati, počal vyjednávat: „Co máte chtít?“ jednohlasná odpověď: „Chceme pryč ze Srbska“! Tu se jeho oči zvětšily tak, že si musel snad cvikr sundati aby mu nespádl. Nastalo domlouvání, ale vše marno. Zatím dostavili se i druzí důstojníci i němečtí, ale drželi se kavalírsky, nenechali na sobě znáti nijakého odporu. Zatím již i u dvou dalších kompanií nastala podobná mela. Když nevěděl si již pan komandant rady odešel pryč, že bude telefonovati na divizi. Po chvíli se vrátil jaksi mrzutý a výsledek nám žádný neřekl, neboť ten jsme věděli sami. Přestříhané dráty zajisté mu nemohli pomoci. Nyní ujal se slova po německu a účinek byl, že po krátké chvíli vystoupilo asi sto mužů po jeho boku, což proti nám byl počet směšný. Kdo ví jak dlouho by byl hovořil, ale jeho vypravování přerušil poručík se slovy „hoši za mnou do řad, jdeme sami bez povolení hejtmana“ Ihned byl jeho rozkaz uposlechnut a ve dvou minutách na to dán slovensky rozkaz k pochodu. V čelo nastoupili ještě čtyři důstojníci čeští a Slovinci (Slováci). Ještě jednou hejtman volá „herrleitnant“ ale místo odpovědi pozvedá poručík čepici a volá aniž by se obrátil „ádié“.

Právě vycházelo slunce, den byl dosti přívětivý, nebylo zima ani teplo, což nám bylo vhod k našemu pochodu. Šli jsme velmi rychle, žádný necítili jsme tíhu torny, jen každý si přál býti na levém břehu Dunaje. S velkou vytrvalostí stálého pochodu dorazili jsme o půl druhé v noci břehu pravého. Štěstí nám přálo. Právě v přístavu čekala loď připravená k odjezdu, ale pro noc a mlhu čekala až na denní světlo. Teprve odpoledne o třetí hodině dorazili jsme protějšího břehu. Nejeli jsme rovně přes, museli jsme proti vodě do přístavního města **Turn Severin**, kteréž se nalézá dosud na **rumunské** zemi. V tomto městě jsme přenocovali. Dále od města jsou kasárna v kterých jsme nechali při pochodu na Srbsko hlavní skladiště.

Druhý den časně ráno nastoupili jsme další cestu. Tentokrát jsem byl ve výhodě. Kamarád od trénu mi vzal tornu. Nyní to mohlo býti, neb naši komandanti nedbali již dřívější vojenské disciplíny. Ještě několik jiných, kteří neměli taktéž torny, pustilo se se mnou ke kasárnám, což nám činilo ne velkou zacházku. Jaké bylo naše podivení, když jsme spatřili zotvírané bedny a před tím již jsme potkávali civily, kteří nosily vojenské obleky, boty a jiné věci. To se nám záhy vysvětlilo. Pan hejtman s panem oberleitnantem vesele rozprodávali. Jeden, který s námi také šel, měl rozbité boty a proto šel k pánům aby mu jedny daly, ale oni nechtěli ani slyšet. To nás rozzlobilo a nečekavše na nic pustilo se nás několik za kompaniemi, které byli již na pochodu. V brzku podařilo se nám je dohoniti. Hned jsme vše vyprávěli našim důstojníkům a kamarádům. Hned na to vyzval poručík pochod zastaviti a vrátit se asi se šedesáti muži zpět do kasáren. Asi za hodinu se navraceli a již se mluvilo bez všelikého litování jsou již odplaceni. Ten co chtěl dát osm kulek do kompanie dostal jen polovičku a druhý o dvě více.

Nyní s lehkým svědomím ubírali jsme se dále na uherské hranice. Ráno před svítáním nalézali jsme se v městě **Oršavy**. K naší radosti dostali jsme hned vozy, čímž nám odpadla velká starost, že budeme muset jíti přes Uhry pěšky. S radostí jsme nasedali, ale nemysleli jsme si, že naší radost nám budou Maďaři ztrpčovat. V **Temešváru** nám odebrali kvěry. To

dělo se dosti klidně. Tím pádem byli jsme beze zbraně a pak nechali Maďaři na sobě vidět surovce. Všude na větších stanicích nás prohlíželi a brali co se komu líbilo a mašingevéry byli všude nastrkáni proti nám. Nemohli jsme si pomoci, co chtěli museli jsme jim dát.

Takto jsme cestovali devět dní a desátý den v Čechách teprve nám lidé otevírali oči, co se vše zde stalo. V prvních chvílích zdálo se mi to k neuvěření. S zanícením pro blaho České republiky spěchal v náruč svých drahých, by společně mohli těšiti se z těch neuvěřitelných věcí.



Z deníku přepsal a doplnil Vladimír Jelínek

Časový rejstřík

1915 28. květen - Odjezd do Litoměřic.

Italská fronta

1916 16. července - Odjezd do Gromavi.

1917 15. březen - Příjezd z Italské fronty do Ml. Boleslavi.

1917 20. březen - Odjezd do Maďarska - Nágy Kaníža.

Ruská fronta

1917 22. duben - Sestavení marškompanie a odjezd na výcvik do Ruska - Kowelu.

Rumunská fronta

1917 12. srpna - Odjezd do Fokšán (Fokscanii) - Rumunsko a přidělen k
11 regimentu,
10 kompanii a 3 batalionu.

1917 říjen - Přidělen úderný oddíl 62 Feldpost. 645.

Srbská fronta

- 1918 2. listopadu - Příjezd na Srbsko.
- Čechy**
- 1919 leden - Ml. Boleslav po válce.
- 1919 leden - Čáslav - pracovní oddíl.
- 1919 asi červen - Přidělen do Milovic kde byl dělostřelecký výcvik pod francouzskými důstojníky do února 1921.

Rejstřík míst

- Balanka asi Batonica (*hora z. Slovinsko*) str.11
- Benešov (*město - stř. Čechy*) str.9
- Brašov (*město -stř.Rumunsko v Transylvánské Alpy*) str.16
- Čechy str.2,3,4
- Dunaj str.21,22
- Flíče, Flitsch, Bovec (*město na hranici Slovinska a Itálie*) str.15
- Fókšány, Focsani (*město- jv. Rumunsko*) str.16,18
- Františkovo nádraží (*dnešní pražské Hlavní nádraží*) str.3
- Golobe planina, Dr Franca Goloba (*náhorní plošina z.Slovinsko*) str.8,11
- Gronavi str.3
- Javornik, Javorščik (*hora z.Slovinsko*) str.6,11
- Kácov str. 2 (*městečko na Sázavě, stř. Čechy*)
- Korytnica též Kala (*vesnice pod horou Rombon -z. Slovinsko*) str.9,11,14
- Kowel (*město - z.Ukrajina, blízko Brestu-Litevského*) str.16
- Linz (*jin.Linec město s.Rakousko*) str.9,15
- Litoměřice str. 2,3,7 (*město s.Čechy*)
- Ml. Boleslav str.15,16
- Nágy Kanizsa (*město - sz. Maďarsko*) str.23
- Oršava, Orsava (*město - sz. Rumunsko na Dunaji - úpatí Karpat*) str.22
- Praha str.2,3 (*hl. město Čech*)

Rakousko	str.3
Rombon (<i>hora -z. Slovinsko</i>)	str.9,11,12,15
Rovno	str.13
Rumunsko	str.16,19,21
Rusko	str.16
Salzburg (<i>jin.Solnohradsko město j. Rakousko</i>)	str.9
Seret, Siretul (<i>řeka - protékající Moldavskem a Rumunskem ústící do Dunaje</i>)	str.17
Soča = Isonzo (<i>řeka oddělující italskou a slovinskou státní hranici</i>)	str.6,10
Sočská fronta	str.15
Srbsko	str.2,16,20,21,22
Tarvisio (<i>město sv. hranice Itálie</i>)	str.8
Temešvár, Timisoar (<i>město - jz. Rumunsko</i>)	str.22
Trnovany	str.3 (<i>vesnice s.Čechy</i>)
Turn Severin (<i>město - jz. Rumunsko</i>)	str.21
Uhry (<i>Maďarsko</i>)	str.16,22

ÚVODEM

Isonzská fronta **1914 - 1918**

Vše začalo v roce 1914. První světová válka byla v důsledku nahromadění politických, ekonomických a etnických konfliktů eskalujících ve 20 století. Když Rakousko-uhersko 28.července vyhlásilo válečný stav Srbsku národy prožívaly atmosféru strachu a nejistoty. Válečný konflikt se rozrostl na velmi široké frontě tak typické pro 1 sv. válku. Veškerá diplomatická úsilí selhala na celé čtyři dlouhé roky. Osud civilistů a vojáků byl rozhodnut.

Když italský král Victor Emanuel III. vyhlásil 24. května válku Rakousku-Uhersku, byla již válečná mašinérie rok v provozu. K evropským válčištím se připojila nová na 600km dlouhá frontová linie, která se táhla od Steliva kolem rakousko - italsko- švýcarských hranic, přes Tyroly a Carninské alpy, horu Rombon, Sočské údolí až Adriatickému moři. Modrý proud řeky Soči ve kterém se odráží zeleň stromů, krása horských sedel a skal, se na dlouhý čas zkalil bahnem a krví.

Italové doufali, že postoupí do strategicky důležité oblasti Slovinska a ohrozí tak jádro Rakousko-uherska. To zmařilo italské očekávání a houževnatě bránilo západní okraj Slovinska, který se změnil v další obrovské evropské válčiště se všemi atributy a hrůzami, které přinesla První světová válka.

Rakousko-Uherské velení vydalo rozkaz hájit linii podél italské hranice a zvláště v oblasti na horním toku Soči. Pod velením generála Borojeviče byla krajina v okolí prošněrována zákopy,

kryty, železem a betonem. Italové pod velením generála Cadorna po celou dobu války usilovali o její proražení. První bitva na Soči(Isonzu) nepřinesla Italům větší úspěch neboť nedobyli a ani nedosáhli rozhodujícího průlomu. Zato válečná vřava zde poutala několik miliónů vojáků a civilistů, kteří hledali útočiště na jakékoliv straně frontové linie. Krvavá poziciční trasa podél Soči dostala název „Sočská(Isonzská) fronta“.

V první fázi Italové úspěšně postoupili do oblasti horního toku Soči. V červenci 1915 obsadili město Kobarid a štít Krn, kde udrželi svoji pozici až do ofensivy v r. 1917. 23. červenec tak odstartoval první výrazný střet, ale tím také všechny následující ustrnuli po dva roky na té samé linii.

Po italském dobytí Banské náhorní plošiny v září 1917 začal rakouským vojskům docházet dech a desátá rakouská armáda začala pomýšlet na záchranou ofensivu. Císař Karel I. proto začal hledat pomoc u německého císaře Viléma II. Jejich generálové začali připravovat ofenzivní plán, který dostal označení „Věrnost zbraním“. Tak se 14 Rak - uh. armáda znovu zformovala ale již výlučně pod vedením německého hlavního stanu (generál von Below a rakouský generál Alfréd Kraus). Neobvyklý plán útoku byl připraven na bázi totálního překvapení. Protiútok měl být vedený z hornaté krajiny mezi Bovecem a Tolminem a postavený na dobré spolupráci pěchoty a dělostřelectva, a na osobní účasti důstojníků a vojáků.

Přípravy započaly 20. září 1917 za úplného utajení. K frontě se začala dodávat výstroj, zbraně a přesunovat nové síly. Do šesti týdnů bylo 14 Rakousko - německé vojsko úspěšně rozestavěno. Italům tyto přípravy samozřejmě neunikli, ale nepovažovali za nutné jak posílit svoji 2 armádu, tak zaujmout potřebná útočná postavení a sílu nepřítele podcenili.

12. bitva na Isonzu začala 24. října 1917 a boje nepřetržitě probíhaly do 9. listopadu 1917. Během prvních dnů rak. - něm. vojska postoupila od vrcholů Rombonu, Polovníku, Krnu a Mrzli do Sočského údolí a dále obsadili Kolovratskou plošinu a hory Matajur, Stol, Kanin a Breski Jalovec. Rozhodující roli v průlomu sehrála 22 a 12 německá divize, které dobyli vrch Tolmin v blízkosti Kobaridu a spojily se s německo- rakouskými oddíly. Tato akce byla později nazvána „zázrak u Kobaridu“.

Do 16.října 1917 postoupily spojené jednotky skrze Retlanické údolí, Nadiz a řeku Tera do Friaulské nížiny až k Tagliamentu. Tam se soustřeďovali ustupující Italové z Isonzského bojiště. Italský ústup byl veden ve zmatku, neorganizovaně a za neustálých tvrdých bojů o přežití těch skupin, které se probíjely zpět z nepřátelského sevření. Silnice byly přeplněny prchajícími, civilisty a válečným materiálem, který ustupující odhazovali a zanechávají jej nepříteli.

Fronta se ustálila až po roce, přesněji v říjnu 1917 na řece Piavě. Síly Italové sebraly až tehdy, když Rakousko-uhersko se začalo rozkládat zevnitř, ochromováno bojem jeho národů domáhajících se sebeurčení.

Sočská fronta mimo jiné poutala na 800 000 rakouských vojáků a znemožňovala tak vrhnout a posílit rakouské a německé jednotky bojující na ostatních frontách. Na relativně krátké frontě 90 km dlouhé bojovali vojáci těchto národností - Rakušané, Italové, Slovinci, Němci, Chorvati,

Muslimové, Židé, Češi, Slováci, Poláci, Ukrajinci, Rusové a také ruští zajatci. Ze známých osobností se bojů na této frontě zúčastnil pozdější maršál Erwin Rommel, zde ještě v hodnosti podporučíka.

Ukončení

24. října byla zahájena italská ofenzíva proti rozpadající se rakousko- uherské armádě na řece Piavě. Bezhlavý útek armády monarchie donutil rakouské velení k příměří, které bylo podepsáno 3. listopadu ve Villa Giusti u Padovy a to v době, kdy vlastně rakousko- uherský stát již prakticky neexistoval. Příměřím se monarchie vzdala jižních Tyrol a severní Dalmácie a dohodovému vojsku tak bylo umožněno volně operovat na rakouském území.

Zimní válka

Vysoké hory tak typické pro Isonzskou frontu, vyžadovali od vojáků na obou stranách extrémní úsilí a odpovídající horskou výstroj. Od července 1915 do října 1917 vojáci operovali v drsných podmínkách v oblasti hor Rombon, Cukla, Polomik, Krn a Mrzli vrh. Na skalnatých a zasněžených svazích, těžkozdolatelých náhorních plošinách to byla nesmírná zátěž, kterou museli podstoupit. Budovali kryty a zákopy či jiná obraná zařízení, připravovali místa pro umístění děl, které s krajním vypětím dopravovali na vrcholky hor. Specifické podmínky pak po nich požadovali vykonávat dvojí práci - v zimě a v létě. Nedostatek cest je odsoudil k otrocké dřině při přípravách na nadcházející boje. Vedle klasických zbraní byl každý voják vybaven i nepostradatelným nářadím, které v leckdy těžkých chvílích mnohdy zachránilo i život. Jejich sněhové příbytky, častěji však vykopaná pouhá díra a časté změny počasí vytvářely i jinou dosud nepoznanou tvář války. Více než často provázely bojující poruchy myšlení, neurózy, těžké deprese a v neposlední řadě i záchvaty šílenství. Zkátka surová zima a ledové objetí přinášelo s sebou i psychologickou transformaci mužů.

Rumunská fronta **1914-1918**

Rumunsko na začátku války zůstalo neutrální i přesto, že král Carol se snažil splnit spojeneckou smlouvu s ústředními mocnostmi z roku 1883. Avšak zůstával ve svém úsilí čím dál tím více osamocenou figurou velkorumunskému hnutí. To požadovalo připojení Sedmihradska od Uher a Besarabie od Rusů. Nejsilnější liberální politik Bratianu byl od začátku nakloněn Dohodě. V říjnu 1914 zemřel král Carol a jeho nástupce Ferdinand byl spřízněn s Angličany. Tehdy také uzavřelo Rumunsko smlouvu s Ruskem na které bylo dosavadní území garantováno, bylo uznány nároky i na území Rakouska-Uherska obývané Rumuny a Bukovina měla být rozdělena mezi oba státy na základě národnostního principu.

Vzhledem k rozsáhlým požadavkům Rumunska vůči Rakousku-Uhersku nemohly centrální mocnosti dosáhnout diplomatického úspěchu. Přály si jen tedy aby se rumunská neutralita prodloužila alespoň o rok, aby nebyla ohrožena německá východní ofenzíva v r.1915. Teprve

když se centrální mocnosti dostaly do obtížného postavení, způsobeného Brusilovovou ofenzívou znamenalo to pro rumunskou vládu signál ke vstupu do války.

Zapojení rumunských vojsk do válečné kampaně způsobilo určité potíže mezi Francií a Ruskem, neboť Rusko usilovalo o zapojení vojsk proti Sedmihradsku na podporu své jižní fronty, zatímco jeho spojenci na západě požadovali pomoc pro své akce v Řecku a chtěli použít Rumuny proti Bulharsku. Jednání skončila kompromisem.

Velká ruská ofenzíva pod vedením generála Brusilova na východní frontě byla vzhledem k potížím spojenců na západě urychlena. Němci byli nuceni stáhnout značnou část svých armád od Verdunu a Rakušané zas z italského bojiště. Rusům se podařilo úspěšně utajit soustředění svých armád a novou taktikou založenou na větším množstvím úderů na různých úsecích fronty, se jim podařil v létě 1916 průlom. Ofenzíva vedená z oblasti od Pripetských močálů k Bukovině rozdrtila značnou část rakousko- německých armád a fronta se tak posunula o 80-150 km na západ.

Vstup Rumunska do války pod dojmem ruského úspěchu přinesl Brusilovovi spíše potíže než výhodu, neboť totiž odkryl jižní frontu v Sedmihradsku kde rumunská vojska ustupovala a potřebovala nutně ruskou pomoc. Koncem r. 1916 byla na tuto frontu přesunuta téměř třetina ruské armády. Fronta se tak roztáhla až k ústí Dunaje a znesnadňovala tak úspěch celé východní operace. A i rakousko- německým vojskům, které postupně obsadily větší část Rumunska, poutala tato fronta značné síly, jichž se jim samozřejmě nedostávalo.

V roce 1918 se zhroutila východní fronta a postup Dohodových mocností z makedonsko-albánské fronty byl nezadržitelný. Rakousko-uherské armády byly proto soustředěny na jižní Rumunskou hranici beztak již rozpadající se habsburské monarchie.

